

የአካባቢ ሳይንስ ትምህርት

የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ

ሁለተኛ ክፍል

የህግ መጽሐፍ በጥሩ ሁኔታ በመያዝ ተጠቀመበት

ይህ መጽሐፍ የትምህርት ቤት/ሽሩና የአንተ/ቺ
ነው። ስለዚህ ጉዳት እንዳይደርስበት ጠብቅ/ቁ።

1. መጽሐፉን በጋዜጣ፣ በፒላስትክ ወይም በወረቀት ለብድ/ጂ
2. መጽሐፉን ሁሉ እርጥበት የሌለበትና ንጹሕ ቦታ አስቀምጥ/ጪ
3. መጽሐፉን ሁሉ በንጹሕ እጅ/ሽ ያዝ/ዥ
4. በውጪውም ሆነ በውስጡ ምንም ነገር እንዳይጻፍ
5. በኃላ ለመግለጥ የምትፈልገውን ቦታ/ገጽ/ የካርድ ወይም የወረቀት ምልክት

አድርግ/ጊ

6. ገጹን ወይም ምስሉን ለመቅደድ አትሞክር/ሪ
7. የተቀደደ ገጽ ካለ በማጣበቂያ ወይም በፒላስቲክ መልሳችሁ አጣብቁ
8. ተሽክማችሁ ስትሄዱ መጽሐፉን በማይገቡ መልኩ ያዙት
9. መጽሐፉን ለሰው ስታውሱ በደንብ እንዲይዙት አስጠንቅቁ
10. አዲስ መጽሐፍ ለመጀመሪያ ጊዜ ስትጠቀም/ሚ፣ መጽሐፉን በጀርባው

በማስቀመጥ በአንድ ጊዜ የተወሰኑ ገጾችን ብቻ ግለጥ/ጪ። ቀስ በማለት

የመጽሐፉን መሃል ያዝ። ይህ የመጽሐፉን ሽፋን እንዳይገቡ ይረዳል።

የአካባቢ ሳይንስ ትምህርት

የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ

አዘጋጅች፡

- ካሃሁን ከፍያለሁ
- ተስፋዬ ብሩ

ተርጓሚዎች፡

- አማኑኤል ሆራ
- ሰለሞን ንጉሤ

አርታኢ፡

- ከበቡሽ ዲዳ

ገምጋሚ፡

- ደረጅ መኮንን ደረሳ

የአሮሚያ ትምህርት ቢሮ

ሰኔ 2 00 5/2 0 13

ፊንፊኔ

© የአሮሚያ ትምህርት ቢሮ

መጀመሪያ በ 2 00 5/2 0 13 ታተመ

ማውጫ

ይዘት	ገጽ
ምዕራፍ አንድ	
1. ስለ ራሳችን.....	1
1.1 ምግባችን.....	1
1.2 ጤናችን.....	9
1.3 የግል ንፅሕናን መጠበቅ.....	12
ምዕራፍ ሁለት	
2. የእካባቢያችን ሕብረተሰብ.....	20
2.1 የእካባቢያችን ሕብረተሰብ አባላት.....	20
2.2 በሕብረተሰቡ ውስጥ መኖር.....	30
2.3 ለሕብረተሰባችን ጉልበት ያስፈልጋል.....	32
2.4 ከሸክላ፣ ከለሥላሣ ኘላስቲክ እና ከወረቀት የሚሠሩ ነገሮች.....	37
ምዕራፍ ሦስት	
3. ተፈጥሮአዊ እካባቢያችን.....	40
3.1 ተፈጥሮአዊ ክስተቶች.....	40
3.2 የተፈጠሮ ሑባዎች.....	53

3.3 የአካባቢያችን ዕፅዋቶች.....	65
3.4 የአካባቢያችን አንስሳት.....	67

ምዕራፍ አራት

4. የወረዳችን /የከተማችን/ አስተዳደር.....	82
4.1 የወረዳችን /የከተማችን/ መገኛ.....	82
4.2 የወረዳችን /የከተማችን/ የመሬት አቀማመጥ ሁኔታ.....	87
4.3 በወረዳችን /በከተማችን አስተዳደር ውስጥ የሚገኙ ተቋማት.....	93
4.4 የወረዳችን /የከተማችን/ ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴዎች.....	97
የቃላት ፍቺ.....	112

1.1 ምግባችን

ለሰው ልጅ ለመኖር የሚያስፈልጉ መሠረታዊ ነገሮች ምን ምን ናቸው;

በቤታችሁ ምን ምን እንደምትመገቡ አንድ በአንድ ለመምህራችሁ ተናገሩ። ምግብ ለምን ያስፈልጋል?

የምግብ ጥቅም

ሕይወት ያላቸው ነገሮች ሁሉ ለመኖር ምግብ ያስፈልጋቸዋል። ምግብ ለሰው ልጅ በሚሠጠው ጥቅም በሦስት ይከፈላል። እነርሱም፡

1. ሰውነት ገንቢ ምግቦች
2. ጉልበት እና ሙቀት ሰጪ ምግቦች
3. በሽታ ተከላካይ ምግቦች

1. ሰውነት ገንቢ ምግቦች

ምግብ ለእድገት እና ለሰውነት ግንባት በጣም ያስፈልጋል። ሰውነታችን እንዲያደግ እና እንዲፋፋ እንዲሁም እንዲገነባ የሚረዱ የተለያዩ የምግብ አይነቶችን ቀን በቀን ማግኘት አለበት።

የመወያያ ጥያቄዎች

ከእልፅዎት የሚገኙ ለሰውነት እድገት እና ግንባታ የሚያገለግሉ የምግብ አይነቶች የትኞቹ ናቸው?

ሥዕል 1:1 ለሰውነት እድገት እና ግንባታ የሚጠቅሙ ከእልፅዎት የሚገኙ የምግብ አይነቶች

ጥያቄ: ለሰውነት ግንባታ እና እድገት የሚያገለግሉ ከእንስሳት የሚገኙ የምግብ አይነቶችን ዘርዝሩ።

ወተት

የበግ ሥጋ

የበ_ሥጋ

ዓሃ

የዶሮ ሥጋ

እንቁላል

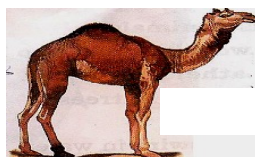
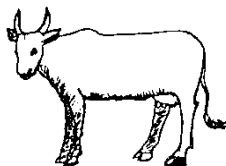
ሥዕል 1.2 ለሰውነት ግንባታ እና እድገት የሚያገለግሉ ከእንስሳት የሚገኙ የምግብ አይነቶች።

ለሰውነት እድገት እና ግንባታ ከሚጠቅሙ የምግብ አይነቶች ውስጥ አንዱ ወተት እና የወተት ተዋዕለ ናቸው።

የመወያያ ጥያቄዎች

የወተት ተዋዕለ ምን ምን ናቸው? እንዴት እንደሚዘጋጁ ወላጆቻቸውን በመጠየቅ ለክፋላችሁ ዘገባ አቅረቡ። የወተት ምንጭ የሆኑትን እንስሳት ሥም ዘርዝሩ።

ወተት ለሕፃናት በጣም አስፈላጊ ነው። በቂ ወተት አግኝተው ያደጉ ሕፃናት ጠንካራ ሰውነት፣ ብሩህ እዕምሮ እና በሽታን የመቋቋም ችሎታ አላቸው።

ላም

ግመል

ሥዕል 1:3 የወተት ምንጭ የሆኑ እንስሳት

2. ጉልበትና እና ሙቀት ሰጪ ምግቦች:

ጉልበት ሠጪ የምግብ ዓይነቶች ምን ምን ናቸው;

ስንዴ

በቆሎ

ስኳር ድንች

ንኮራ አገዳ

ፊንጃታ ድንች

ጮማ

ቅቤ

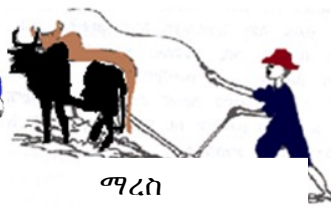
ሥዕል 1:4 ጉልበት እና ሙቀት ሰጪ ምግቦች

ከምግብ የሚገኝ ጉልበት የሰው ልጅ የተለያዩ ተግባራትን እንዲያከናውን ይረዳል።

መጫወት

Taphachuu

ማረስ

Qotuu

የቢሮ ሥራ

hojii waajjira

ስዕል 1:5 የጉልበት ሰጪ ምግቦች ጥቅም

3. በሽታ ተከላካይ ምግቦች

ሰውነታችንን ከበሽታ የሚከላከሉ የምግብ አይነቶች እነ ማን ናቸው?

ሥዕል 1:6 በሽታ ተከላካይ የምግብ አይነቶች

ሰው ለመኖር ጤናማ መሆን አለበት። ጤናማ ለመሆን ደግሞ በሽታ ተከላካይ ምግቦችን መመገብ አለበት።

መልመጃ 1.1

በሚከተለው ሠንጠረዥ ውስጥ የተዘረዘሩትን የምግብ አይነቶች ምድባቸውን

የ”(X)” ምልክት በማድረግ አሳዩ።

ተ.ቁ	የምግብ አይነት	ለሰውነት አድገትና ግንባታ	ጉልበትና እና ሙቀት ሰጪ	በሽታ ተከላካይ
1	ዳቦ		X	
2	ሥጋ			
3	ግሃ			
4	ቅቤ			
5	ድንች			
6	ጥቅል ገመን			
7	ብርቱካን			
8	ሙዝ			
9	እንቁላል			
10	ዘይት			
11	አተር			

12	ባቄላ			
13	ቆሬጫ			
14	ወተት			
15	ገመን			
16	ቀሪያ			

የሚዘወተሩ ምግቦች

የውይይት ጥያቄዎች ፡

በአካባቢያችሁ የሚዘወተሩ የምግብ አይነቶችን በመዘርዘር ክፍል ውስጥ ተወያዩ። ከምን እንደሚዘጋጁም ቤተሠቦቻችሁን በመጠየቅ ጽፋችሁ ለክፍል ተማሪዎች እንብቡላቸው።

የምግብ ምንጮች

ሀ. ሰብሎች

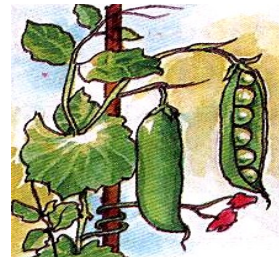
በአካባቢያችሁ ለምግብ ምንጪነት የሚያገለግሉ የእህል አይነቶችን ዘርዝሩ፡-

ሰንደ
Qamādii

እጃ

ቦሎቄ

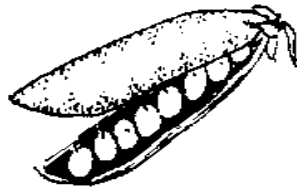
ጤፍ

ጉብስ

እንሰት

እተር

ሥዕል 1:7 የምግብ ምንጭ የሆኑ የእህል አይነቶች

ለ. እንሰት

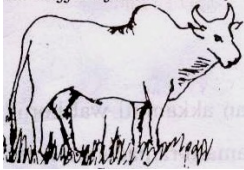
በአካባቢያችሁ ለምግብነት የሚያገለግሉ እንሰትን ዘርዝሩ

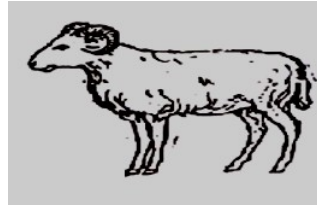
ዶሮ

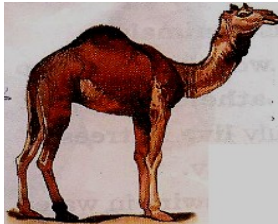
ላም

ሰንጋ

በግ

ግመል

ፍየል

ሥዕል 1:8 የምግብ ምንጭ የሆኑ እንስሳት

ሥጋ፣ እንቁላልና ወተት ከእንስሳት የሚገኙ የምግብ አይነቶች ናቸው።

የአመጋገብ ሥነ ሥርዓት

የውይይት ጥያቄዎች

የአመጋገብ ሥነ-ሥርዓት ምንድነው? የአመጋገብ ሥርዓት እንዴት ይጠበቃል?

ከምግብ በፊት፣ በምግብ ጊዜ እና ከምግብ በኋላ ሊጠበቁ በሚገቡ የአመጋገብ ሥርዓቶች ላይ

በቡድን ተወያዩ።

ከምግብ በፊት ያለው ሥርዓት፡-

- እጃችንን በሣሙና መታጠብ
- ንጹህ የመጠጥ ውሃ ማዘጋጀት
- ምግብ ተንጠባጥቦ ልብሳችንን እንዳያበለሽ አስቀድሞ መጠንቀቅ

የምግብ ጊዜ ሥርዓት፡-

- ማላመጥ የምንችለውን ያህል መጉረስ
- አብረውን ከሚመገቡ ሰዎች ጋር በሥርዓት መመገብ
- ቀስ ብሎ መመገብ
- እየተመገቡ ወይም ምግብ እያለመጡ አለመሳቅና
- የሚበቃን ያህል ብቻ መመገብ

ከምግብ በኋላ ያለው ሥርዓት፦

- እጆቻችንን በሃሙና መታጠብ
- እፋችንን መገመጥመጥ
- የተመገብንባቸውን እቃዎች አጥቦን በሥርዓቱ ማስቀመጥ
- የተመገብንበትን ቦታ ማጽዳት

ሥዕል 1: 9 የአመጋገብ ሥነ-ሥርዓት

መልመጃ 1.2

ሀ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ የያዘውን ፊደል በመምረጥ መልስ/ሺ።

1. የምግብ ጥቅም የሆነው የቱ ነው?

ሀ. ጉልበት እና ሙቀት መስጠት.

ለ. ለእድገትና ለሰውነት ግንባታ

ሐ. በሽታ ለመከላከል

መ. ሁሉም መልስ ነው

2. በሽታ ተከላካይ ያልሆነ የምግብ አይነት የቱ ነው?

ሀ. ፖፖያ ለ. ቲማትም

ሐ. ሙዝ መ. ሁሉም መልስ ናቸው

3. ጉልበት እና ሙቀት ሰጪ የሆነው የምግብ እይነት የቱ ነው?

ሀ. ድንች ለ. ቲማትም ሐ. ማንጎ መ. ጎመን

4. ከእፅዋት የሚገኘው የምግብ እይነት የቱ ነው?

ሀ. ጮማ ሐ. አተር
 ለ. ቅቤ መ. ወተት

5. ጥሩ የእመጋገብ ስርዓት ያልሆነው የቱ ነው?

ሀ. በችኮላ መመገብ ሐ. ቀስ ብሎ መመገብ
 ለ. እጅ ሳይታጠቡ መመገብ መ. ሀ ና ለ ትክክል ናቸው

ለ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ስጥ/ጫ።

1. ከዚህ በታች ከተዘረዘሩት የምግብ እይነቶች ውስጥ ከእፅዋትና ከእንስሳት የሚገኙ ብለህ/ሽ መድብ/መደቢ። መኮረ፤ ቅቤ፤ ዳቦ፤ እንቁላል፤ እንጀራ፤ ጮማ
2. ከዚህ በታች የሚገኙትን የእትክልት፣ የፍራፍሬና የእህል እይነቶችን ስዕል በማንሳት መግለፅ የሚችሉ ቀለሚያዎችን በመቀጠት ክፍላችሁ ውስጥ ለጥፍ/ፊ. ሙዝ፣ ብርቱካን፣ ጎመን፣ ቲማትም፣ ስንዴ፣ ማንጎ

1.2 ጤናችን

የወይይት ጥያቄዎች ጤንነት ማለት ምን ማለት ነው?

በአካባቢያችሁ የታመመ ሰው እይታችሁ ታወቃላችሁ?

በኑሮ ውስጥ ሰውን የሚያስደስተው ምንድነው? ምንስ ያስከፋዋል? በማህበራዊ ኑሮ ውስጥ ሰዎች ለርሰ በርሳቸው የሚመኙትና የሚጠያየቁት ምንድነው? ሳይገናኙ ለብዙ ጊዜ የቆዩ ሰዎች ሲገናኙ ምን ይጠያየቃሉ? በቡድን ተወያዩ።

የኘሮጀክት ስራ፡ 1.1

በቀበሌያችሁ ውስጥ ወደሚገኘው የጤና ጣቢያ ወይም ኬላ በመሄድ የጤና ባለሙያ በማነጋገር የጤና ምንነት፣ በሽታ መከላከል፣ የበሽታ በቤተሰብ ላይ የሚያመጣውን ጉዳት ምን እንደሆነ በመጠየቅ ለክፍል ዘገባ በማቅረብ ተወያዩበት።

ጤንነት ማለት ውስጣዊ፣ ውጫዊና ማህበራዊ ደህንነት ማለት ነው። በሕብረተሰብ ኑሮ ውስጥ ጤና ወሳኝ ነገር ነው። ጤንነቱ የተጠበቀ ሰው፡-

- እካላዊ ጤንነቱ የተጠበቀ ነው
- ጥሩ ማህበራዊ ግንኙነት አለው።
- ጠንካራ ነው

- በኑሮው ደስተኛ ነው።

ሙሉ ጤንነት እንድናረጋ ከሚያስፈልጉን ነገሮች የሚከተሉትን መጥቀስ ይቻላል።

- የግል ንጽህናን መጠበቅ
- በሰው ጤንነት ላይ ጉዳት ከሚያደርሱ ነገሮች እራስን መጠበቅ
- የመኖሪያ አካባቢያችንን ንጽህና መጠበቅ
- ተመጣጣኝ ምግብን መመገብና የመሳሰሉት ናቸው።

እንደ ጤናማ ሰው የሚያሳየውን ምልክት ሕፃናትን እንደ ምሳሌ ወስደን እንደሚከተለው ማየት እንችላለን።

- ሙሉ ጤናማ የሆኑ ሕፃናት ንቁና ጠንካራ ናቸው። እነዚህ ሕፃናት ደስተኞች፣ የሚጫወቱ፣ ትምህርታቸውን በንቃት የሚከታተሉና ወዘተ ናቸው።

ሥዕል 1.10 የጤና ጥቅም

የውይይት ጥያቄዎች

በቤተሰባችሁ ውስጥ የታመመ ሰው እይታችሁ ታውቃላችሁ? በታመመ ሰው ላይ የሚታዩ ምልክቶች ምን ምን ናቸው? ተወያዩበት።

ሕመም /በሽታ/

ጤንነቱ የታወከ ሰው ታማሚ ወይም በሽተኛ ይባላል። ታማሚ ሰው ሥራውን በሥርዓቱ ማከናወንና ሌላ ሰውን መርዳት አይችልም።

ሥዕል 1.11 ታማሚ/በሽተኛ/ ሕፃን

በታመመ ሰው ላይ የሚታዩ ምልክቶች፡- ትኩሳት፣ ራስ ምታት፣ የምግብ ፍላጎት ማጣት፣ ድካም፣ ተቅማጥ፣ ትውከት እና የመሳሰሉት ናቸው።

እንዲህ እይነት ስሜት ስሰማችሁ ለጓደኞቻችሁ፣ ለመምህራችሁ ወይም ለወላጆቻችሁ በመንገር መታከም አለባችሁ።

መልመኛ 1.3

1. ጤንነት ማለት ምን ማለት ነው?
2. በታማሚ ሰው ላይ ከሚታዩ ምልክቶች ውስጥ ሦስቱን ጥቀስ/ሺ።
3. በጤናማ ሰው ላይ ከሚታዩ ምልክቶች ውስጥ ሦስቱን ጥቀስ/ሺ።
4. የሕመም ስሜት ሲሰማህ/ሽ ምን ማድረግ እንዲለብህ/ሽ ጻፍ/ፊ።
5. ጤንነቱ የታወከ ሰው ምን ይባላል?

1.3 የግል ንጽህናችንን መጠበቅ

ጥያቄዎች፡-

የግል ንጽህናን እስመልክቶ በአንደኛ ክፍል የተማርከውን/ሽውን ታስታውሳለህ/ሽ; የግል ንጽህና ማለት ምን ማለት ነው? የግል ንጽህናን መጠበቅ ምን ጥቅም አለው?

የግል ንጽህናህን/ሽን ለመጠበቅ ከዚህ ቀጥሎ የተዘረዘሩ ነጥቦች መተግበር አለብህ/ሽ።

- 1) ጧት ቁርስ ከመብላት በፊት እጃችንና ፊታችንን መታጠብ
- 2) ሁልጊዜ ከምግብ በፊትና በኋላ እጅ መታጠብና እፍን መገመጥመጥ
- 3) ከሽንት ቤት መልስ እጅን በሣሙና መታጠብ
- 4) ማታ ማታ እግርን መታጠብ
- 5) በሳምንት አንድ (ሁለት) ጊዜ ገላን መታጠብ
- 6) የሌሊትና የቀን ልብሶችን ንጽህናቸውን መጠበቅ
- 7) ጥፍርን መቁረጥና የመሳሰሉት

ጤንነታችንን ለመጠበቅ የግልና የአካባቢያችን ንጽህና መጠበቅ አስፈላጊ ነው።

የውይይት ጥያቄ፡

በግል የምትጠቀሙባቸው ነገሮች ምን ምን እንደሆኑ በመዘርዘር ተወያዩባቸው።

ሰውነታችንንና በግል የሚንጠቀምባቸውን ነገሮች በንጽህና መጠበቅ የግል ንጽህና መጠበቅ ይባላል።

የእጆቻችንን ንጽህና መጠበቅ

በእጆቻችን ምን ምን ነገሮችን እንይዛለን? በእጆቻችን የምንይዛቸው ነገሮች ሁሉ ንጽህናቸው?

በሽታን ሊያሲዙን የሚችሉ በዓይን የማይታዩ ተዋሲያን /ጀርሞች/ በእጆቻችን ላይና በጥፍሮቻችን ውስጥ ሊኖሩ ይችላሉ። ስለዚህ እጆቻችንን በሣሙና መታጠብና ጥፍሮቻችንን በመቁረጥ ንጽህናችንን መጠበቅ አስፈላጊ ነው።

በንጽህና ጉድለት ሊመጡ የሚችሉ በሽተታዎች ምን ምን ናቸው?

እከክ፣ ወስፋት፣ ትራኮማና የመሳሰሉት በግል ንጽህና ጉድለት ሊመጡ የሚችሉ በሽተታዎች ናቸው።

የፊት ንጽህና መጠበቅ

ንጽህናው ያልተጠበቀ ፊት ለበሽታ የተጋለጠ ነው። ስለዚህ የፊታችንን ንጽህና ሁልጊዜ መጠበቅ አስፈላጊ ነው።

ሥዕል 1.13 ፊትን መታጠብ

የእፋችንና የጥርሳችንን ንጽህና መጠበቅ

ከመመገባችሁ በፊትና በኋላ እፋችሁን ትጉመጠመጣላችሁ?

የጥርሳችሁን ንጽህና ለመጠበቅ ምን ታደርጋላችሁ?

ሥዕል 1.14 ጥርስ መፋቅ /መቦረሽ/

የእግር ንጽህናን መጠበቅ

ማታ ማታ ሁልጊዜ እግራችሁን ትታጠባላችሁ?

ካልሲያችሁንስ ታጥባላችሁ?

ሥዕል 1.15 እግር መታጠብ

የገላችንን ንጽህና መጠበቅ

በሙቀት ጊዜ፣ በሥራና በጫወታ ጊዜ ሰውነታችንን ያልበናል። በዚህ ጊዜ በቆዳችን ላይ ባሉት ቀዳዳዎች እማካኝነት ቆሻሻ ከሰውነታችን ውስጥ በላብ ይወጣል። ላብና ቆሻሻ በሰውነታችን ላይ ሲጠራቀም ተዋሲያን/ጀርሞች/ በሰውነታችን ላይ እንዲራቡ ምቹ ሁኔታን በመፍጠር በሰውነታችን ላይ ጉዳት ያስከትላሉ። ስለዚህ ገላችንን በየጊዜው መታጠብ አስፈላጊ ነው።

ሥዕል 1.16 ገላችንን መታጠብ

የፀጉር ንጽህና መጠበቅ

የፀጉራችንን ንጽህና ካልተጠበቀ እንደ ቅማልና ቅጫም የመሳሰሉት ተባዮች በፀጉራችን ውስጥ ይራባሉ። እነኚህ ተባዮች ደግሞ ለተለያዩ በሽታዎች ያጋልጡናል። ስለዚህ ቢያንስ በሳምንት

ሁለት ጊዜ ፀጉራችንን መታጠብ አለብን። በየቀኑ ደግሞ ፀጉራችንን በማበጠር በቂ እየር እንዲያገኝ ማድረግ አስፈላጊ ነው። እንዲሁም ፀጉራችንን በየጊዜው ማስተካከል አስፈላጊ ነው።

ሥዕል 1.17 ፀጉር መታጠብና ማበጠር

የልብስ ንጽህና መጠበቅ

ልብሳችሁን ምን ያቆሽሽዋል? ልብሳችሁ ቢቆሽሽ ምን ታደርጋላችሁ?

ሥዕል 1:18 ልብስ ማጠብ

ልብሶቻችን በላብ፣ በአቧራ፣ በጭቃና በተለያዩ ነገሮች ሊቆሽሹ ይችላሉ። በቆሽሻ ልብስ ላይ እንደ ቅማል፣ ቅጫምና ቁንጫ የመሳሰሉት ተባዮች ይረባሉ።

ቁንጫና ቅማል በሽታን ከአንድ ሰው ወደ ሌላ ሰው በማስተላለፍ ጉዳት ያስከትላሉ።

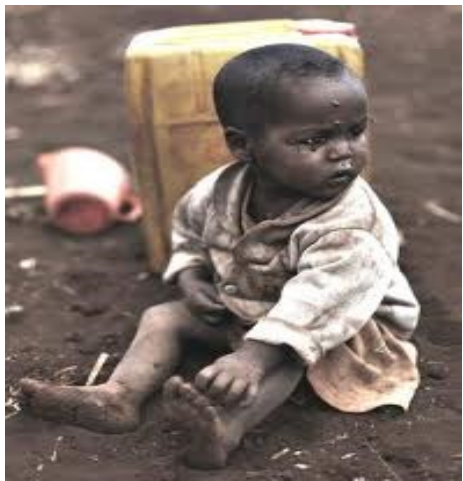
ልብሶቻችንን አጥበን በፀሐይ ብርሃን እንዲደርቅ ማድረግ ይኖርብናል። ከዚያም በኋላ በካውያ በመተኮስ እስተካከለን መልበስ እስፈላጊ ነው። ልብሶቻችንን ንጽህናው በተጠበቀ ቦታ ማስቀመጥ እስፈላጊ ነው። ከዚህም በተጨማሪ የልብስ ንፅህና ለመጠበቅ የሚከተሉትን ማድረግ ይኖርብናል።

- የመኖሪያ አካባቢያችንን ማጽዳት
- የመኖሪያ ክፍላችንንና የትምህርት ቤት ግቢያችንን ንጽህና መጠበቅ
- መጽዳጃ ቤትን በንጽህና መጠቀም
- የሰውንና የእንስሳትን መኖሪያ መለየት
- ቆሻሻ/ጥራጊ/ በቆሻሻ ማጠራቀሚያ ቅርጫት ውስጥ መጣል።

በንጽህና ጉድለት ሊመጡ የሚችሉ በሽታዎች

በንጽህና ጉድለት ሊመጡ የሚችሉ በሽታዎችን ዘርዝሩ።

በንጽህና ጉድለት ሊመጡ የሚችሉ በሽታዎች ብዙ ናቸው። ከእነዚህ ውስጥ እከክ፣ የወስፋት ትል፣ ትራኮማና ተቅማጥ ቡበዛት የሚታወቁ ናቸው።

ሥዕል 1.19 በንጽህና ጉድለት ለእከክ የተጋለጠ ህፃን

ኢች አይ ቪ /ኢደስ/

ስለ ኢች አይቪ /ኢደስ በሽታ ምን ታውቃለችሁ?

ኢች አይ ቪ /ኢደስ ከሰው ወደ ሰው የሚተላለፍ በሽታ ነው። የመተላለፊያ መንገዶቹም የሚከተሉት ናቸው።

1. በደም ንክኪ.
2. ስለታማ መሣሪያዎችን በጋራ በመጠቀም ለምሳሌ መርፌ፣ ምላጭ፣ ወሰፊና የመሳሰሉት ናቸው።.

የኢች አይ ቪ /ኢደስ/ መከላከያ ዘዴዎች፡-

- ከደም ንክኪ መጠንቀቅ
- ስለታማ መሣሪያዎችን በጋራ አለመጠቀም

መልመኛ 1. 4

ሀ. ትክክለኛ መልስ የያዘውን ፊደል በመምረጥ መልስ/ሺ።

1. ሙሉ ጤናማ ለመሆን የሚጠቅመው የቱ ነው?
 - ሀ. የግል ንጽህና መጠበቅ
 - ለ. ተመጣጣኝ ምግብ መመገብ
 - ሐ. አካባቢያችንን በንጽህና መጠበቅ
 - መ. ሁሉም መልስ ናቸው።
2. ጤናማ ያልሆነ ሰው የሚያሳየው ምልክት ምንድነው?
 - ሀ. በትጋት መማር
 - ለ. የምግብ ፍላጎት ማጣት
 - ሐ. ደስተኛ መሆን
 - መ. ጠንክሮ መሥራት
3. የሕመም /በሽታ/ ምልክት የሆነው የትኛው ነው?
 - ሀ. ማስታወክ
 - ለ. ራስ ምታት
 - ሐ. የምግብ ፍላጎት ማጣት
 - መ. ሁሉም መልስ ናቸው
4. የግል ንጽህናን መጠበቅ የሚያመለክተው የቱ ነው?
 - ሀ. እግርን መታጠብ
 - ለ. እጅን መታጠብ
 - ሐ. ገላን መታጠብ
 - መ. ሁሉም መልስ ናቸው
5. በቆሽሽ ልብስ ውስጥ የሚራቡ ተባዮች
 - ሀ. ቅጫም
 - ለ. ቅማል
 - ሐ. ቁንጫ
 - መ. ሁሉም

6. የኢች እይታ /ኤድስ/ በሽታ መከላከያ ዘዴ የቱ ነው?

ሀ. ከደም ንክኪ መጠበቅ

ለ. ስለታማ መሣሪያዎችን በጋራ መጠቀም

ሐ. ስለታማ መሣሪያዎችን በጋራ አለመጠቀም

መ. ሀ ና ሐ መልስ ናቸው።

ለ. የሚከተሉትን ዐረፍተ ነገሮች ትክክል ከሆኑ እውነት ትክክል ካልሆነ ሀሰት በማለት መልስ/ሺ።

1. የግል ንጽህናን መጠበቅ ለጤንነት አይጠቅምም።
2. ከተጽዳዳን በኋላ እጃችንን በሣሙና መታጠብ አያስፈልግም።
3. ሰውነታችንን ባንታጠብ ምንም ችግር አያስከትልም።
4. ጥፍሮቻችንን በየጊዜው መቁረጥ አስፈላጊ ነው።
5. የምግብ ፍላጎት ማጣት ከበሽታ ምልክቶች ውስጥ አንዱ ነው።
6. የልብሳችንን ንጽህና መጠበቅ ለውበት ብቻ ይጠቅማል።

ሐ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች አጫጭር መልስ ስጥ/ጪ።

1. ከምግብ በፊት ካሉት የአመጋገብ ሥርዓት ውስጥ ሁለቱን ዘርዝሩ።
2. ስንመገብ መጠበቅ ካለባቸው የአመጋገብ ሥርዓት ውስጥ ሁለቱን ጻፍ/ፊ።
3. ከተመገብን በኋላ ካሉት የአመጋገብ ሥርዓት ውስጥ ሦስቱን ዘርዝሩ።

መ. ከዚህ በታች የተዘረዘሩ ተግባራትን በቅደም ተከተል አስተካክለህ/ሽ ጻፋ/ፊ።

1. መጽዳጃ ቤት መሄድ
2. እጅና ፊትን መታጠብ
3. ጥርስ መፋቅ /መቦረሽ/
4. ጧት ከእንቅልፍ መነሳት
5. ቁርስ መብላት

ምዕራፍ ሁለት የአካባቢያችን ኅብረተሰብ

2.1 የአካባቢያችን ኅብረተሰብ አባላት

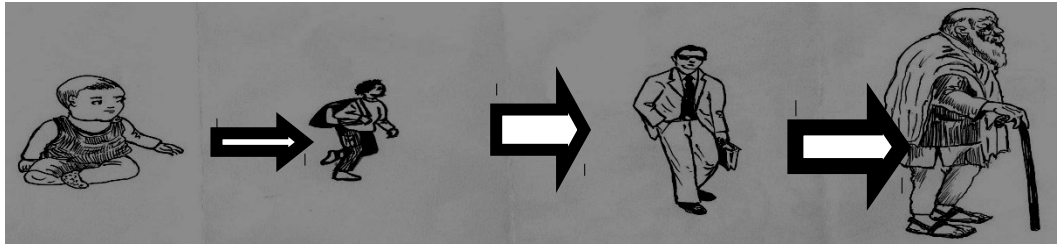

ሥዕል 2.1 በተለያዩ ደረጃና እድሜ ላይ የሚገኙ የኅብረተሰብ አባላት የውይይት ጥያቄ የአካባቢያችሁን ኅብረተሰብ አባላት፣ ሕፃናት፣ ወጣቶች፣ ልጃገረዶች፣ ጎልማሶችና አዛውንቶች በማለት በተለያዩ ምድቦች በመከፋፈል ተወያዩበት። ኅብረተሰብ ማለት በተወሰነ ቦታ ወይም አካባቢ በህብረት የሚኖሩ ሰዎች ማለት ነው። የአካባቢያችን ኅብረተሰብ አባላት በአራት የዕድሜ ክልል ይመደባሉ። እነርሱም ሕፃናት፣ ወጣቶች ጎልማሶችና አዛውንቶች ይባላሉ።

ሠንጠረዥ 2.1 የአካባቢያችን ኅብረተሰብ በእድሜ ሲከፋፈሉ

የእድሜ ክልል	የኅብረተሰብ አባላት አይነት
ከ 0- 14 ዓመት	ሕፃናት
ከ 15 - 30 ዓመት	ወጣቶች
ከ 31 - 64 ዓመት	ጎልማሶች
65 እና ከዚያ በላይ	አዛውንቶች

እናንተስ በየትኛው የእድሜ ክልል ውስጥ ትገኛላችሁ?

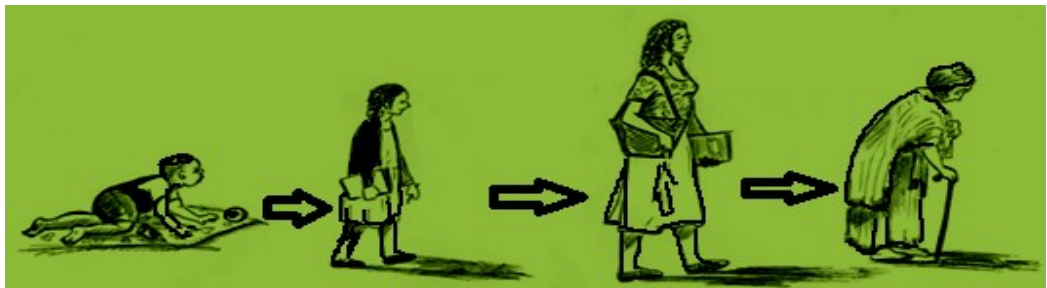

ሕፃን

ወጣት

ጎልማሳ

አዛውንት

ሕፃን

ልጅገረድ

ጎልማሳ

አዛውንት

ሥዕል 2.2 የኅብረተሰብ አባላት በእድሜ

ከ0-14 ዓመት ያሉት የኅብረተሰብ አባላት ሕፃናት ይባላሉ። በሕፃናት እድሜ ክልል ያሉ ሁሉ በአካል ስላልጠንክሩና በእዕምሮም ስላልበሰሉ በተለያዩ ሥራ ላይ አይሠማሩም። ስለዚህ በቤተሰብ ድጋፍና እንክብካቤ ይኖራሉ።

በወጣትነትና በጎልማሳነት የእድሜ ክልል ያሉ የኅብረተሰብ አባላት በአካል ጥንካሬ፣ በእእምሮም ብሰለት አላቸው። እነኚህ አባላት በተለያዩ ሥራ ላይ በመሠማራት ገቢ ሊያስገኙ ይችላሉ። ስለዚህ እነዚህ የኅብረተሰብ አባላት ራሳቸውንና ሌሎችንም ሊያስተዳድሩ የሚችሉ ናቸው።

እድሜያቸው ከ65 ዓመት በላይ የሆኑ የኑበረተሰብ አባላት አዛውንት ይባላሉ። እነዚህ የኑበረተሰብ አባላት በአካልና በእድሜ ላይ የሚከሰቱ ስለሚሄዱ የሌላ ህብረተሰብ አካል ድጋፍ ያስፈልጋቸዋል።

ተግባር 2.1

1. የቤተሰብህን/ሽን አባላት ከላይ በተጠቀሰው መሠረት መደባቸው /ቢያቸው።
2. በቤተሰብህ/ሽ አባላት ውስጥ በእያንዳንዱ የእድሜ ክልል ውስጥ ስንት ሰው እንዳለ ለጓደኞቻቸው/ሽ ተናገር/ሪ።
3. የእያንዳንዳችሁን የቤተሰብ አባላት የእድሜ ክልል መረጃ እንደ ላይ በማድረግ የቤተሰቦቻችሁን የእድሜ መረጃ/ኘርፋይል/ አዘጋጅ/ጂ።
4. እንደ አካባቢያችሁ የኑበረተሰብ አባላት የእድሜ ክልል ምደባ የክፍላችሁ ተማሪዎች በሕፃናት የእድሜ ክልል ውስጥ ይመደባሉ? ለመምህራን ህገ።

መልመጃ 2.1

ሀ. ከዚህ በታች ያሉት ዐረፍተ ነገሮች ትክክል ከሆኑ እውነት ትክክል ካልሆኑ ደግሞ ሀሰት በማለት መልስ/ሺ።

1. ሕፃናት በአካባቢ ኑበረተሰብ ውስጥ ድርሻ አላቸው።
2. በመቶ አመቱ የሞተ ሰው በሁሉም የእድሜ ክልል ውስጥ አልፏል።
3. ጎልማሳ ሕፃን አዛውንት ቢባል ይህ ቅደም ተከተል ትክክለኛ የእድገት ሂደትን ያሳያል።

ለ. በ"ለ" ሥር ያሉትን በ"ሀ" ሥር ካሉት ጋር አዛምድ/ጂ።

"ሀ"

"ለ"

1. ከ 31- 64 ዓመት
2. የ 8 ዓመት ተማሪ
3. ከ 65 ዓመት በላይ
4. የ 35 ዓመት እናት
5. ከ 0 - 14 ዓመት
6. ከ 15 - 30 ዓመት

- ሀ. አዛውንት
ለ. ሕፃን
ሐ. ጎልማሳ
መ. ወጣት

የሕፃናት መብቶች

ተግባር: **2.2** መከበር ያለባቸውን የሕፃናት መብቶች ወላጆቻችሁን በመጠየቅ በክፍላችሁ ውስጥ ተወያዩበት።

የቡድን መወያያ ጥያቄዎች
 የሕፃናት መብትን በተመለከተ የሚከተሉትን ርዕሰ ጉዳዮች ትኩረት ሰጥታችሁ በቡድን ተወያዩበት።

- ለመኖር አስፈላጊ የሆኑ ነገሮችን የማግኘት መብት አላቸው፤
- ጉዳት ሊያስከትሉ ከሚችሉ ነገሮች መጠበቅ፤
- አዕምሮን ከሚያውኩና እካልን ሊገቡዎት ከሚችሉ ነገሮች መጠበቅ

ከሕፃናት መብቶች ውስጥ ዋና ዋናዎቹ የሚከተሉት ናቸው።

እነርሱም፡

- ምግብ፣ ልብስና የመኖሪያ ቦታ የማግኘት መብት
- የመማር መብት
- በእካል ላይ ጉዳት ሊያስከትሉ ከሚችሉ ሥራዎች መጠበቅ
- የመታከም መብት
- የመፈቀር /መወደድ/ መብት
- እንክብካቤ የማግኘት መብት ናቸው
- ሕፃናት በጥሩ ሁኔታ ለማደግ በቂ ምግብ፣ ልብስና ምቹ የመኖሪያ ቦታ ማግኘት አለባቸው።

- ሕፃናት ትምህርት ቤት ገብተው የመማር መብት አላቸው። በለዚህ ወላጆች እና መንግስት ሕፃናትን የማስተማር ሃላፊነትና ግዴታ አለባቸው።

ሥዕል 2.3 ወደ ትምህርት ቤት የሚሄዱ ሕፃናት

በሕፃናት ላይ ጉዳት ሊያስከትሉ የሚችሉ አደጋዎችንና ሥራዎችን ታውቃላችሁ? እነዚህ አደጋዎች ምን ምን እንደሆኑ በመወያየት ለመምህራችሁ ንገሩ። በመኖሪያ ቤት ውስጥ በሕፃናት ላይ ሊደርሱ የሚችሉ አደጋዎች ምን ምን ናቸው? ከሚከተሉት ነጥቦች ጋር በማነፃፀር ተወያዩባቸው።

- በእሳት መቃጣል፤
- በፈላ ውሃ ተቃጥለው መጎዳት፤
- የተላጠ የኤሌክትሪክ ሽቦ በእጅ መያዝ፤
- ንጹህናው ያልተጠበቀ ውሃ መጠጣት፤
- ተዘጋጅቶ የቆየ ምግብ መመገብ፤
- እቤት ውስጥ የተረሳ የእንስሳትና የአዋቂ ሰዎች መድኃኒት መነካካትና መጠቀም፤
- ስለታማ የሆኑ እንደ ቢላዋ፣ መጥረቢያ፣ ምላጭ፣ መርፌና የመሳሰሉትን መነካካትና መጠቀም፤
- አልኮል (የሚያስክሩ ነገሮችን) መጣጣት፤
- በተለያዩ እንስሳት መረገጥ፣ መወጋት፣ መነከስና የመሳሰሉት በመኖሪያ ቤት አካባቢ በሕፃናት ላይ አደጋ ሊያስከትሉ የሚችሉ ጉዳዮች ናቸው።

ሥዕል 2.4

በውሻ የመነከስ አደጋ

በሕፃናት ላይ ሊደርሱ የሚችሉ ሌሎች አደጋዎች ምን ምን እንደሆኑ በመዘርዘር በክፍል ውስጥ ተወያዩበት። ከሚከተሉት ውስጥ በአካባቢያችሁ የተከሰተ ችግር አለ; ተነጋገሩ። ለምሳሌ

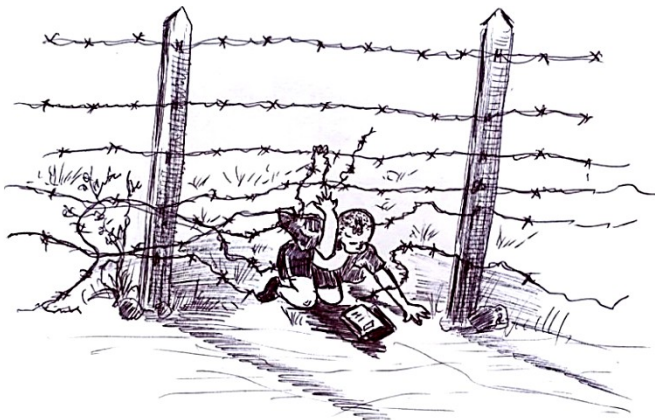
- በመኪና መንገድ ላይ በመውጣት በመኪና መገጨት

- በወንዝና በሃይቅ መወሰድና ጉድጓድ ውስጥ መውደቅ
- ወንዝ ለመሻገር በመዝለል ወድቆ መገባደግና መሞት
- ዛፍ ላይ ለመውጣት መሞከርና ወድቆ መገባደግ
- በሚያ ላይ በእግር ወለሞታ መውደቅና የመሳሰሉት ሊሆኑ ይችላሉ።

በትምህርት ቤት ግቢና አካባቢ በሕፃናት ላይ ሊደርሱ የሚችሉ አደጋዎች በትምህርት ቤት ግቢና አካባቢ በሕፃናት ላይ ሊደርሱ የሚችሉ አደጋዎች የሚከተሉት ናቸው።

- በጨዋታ ጊዜ መውደቅና መጋጨት
- ከጓደኞች ጋር መጣላትና መገባደግ
- ለመግባትና ለመውጣት ሲባል የትምህርት ቤት አጥር በመሹለክ በሽቦ መያዝና በመጫጫር መገባደግና የመሳሰሉ ናቸው።

ከላይ ከተዘረዘሩት ውስጥ በትምህርት ቤት-ህ/ሽ የደረሱበህ/ሽ ጉዳት አለ?

ሥዕል 2.5
አካባቢ
የሚችሉ

በትምህርት ቤትና
በሕፃናት ላይ ሊደርሱ
ጉዳቶች

መልመጃ 2.2

ሀ. የሚከተሉትን ዓረፍተ ነገሮች ትክክል ከሆኑ "እውነት" ትክክል ካልሆኑ "ሐሰት" ብለህ/ሽ መልስ/ሽ።

1. መብት ማለት ሁሉን ነገር አስቀድሞ ለራስ መውሰድ ማለት ነው።
2. ሕፃናት መብት እንዳላቸው ሁሉ ግዴታም አለባቸው።
3. ሕፃናት የመታከም መብት አላቸው።
4. በሕፃናት ላይ ጉዳት የሚደርሰው በመኖሪያ ቤት አካባቢ ብቻ ነው።
5. ጓደኞችን እና ታላላቆችን ማክበር ጥሩ ነው።

ለ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ስጥ/ጩ።

1. ሕፃናት ሊኖራቸው ከሚችሉ መብቶች ውስጥ አራቱን ጥቀስ/ሽ።
2. በሕፃናት ላይ ጉዳት ሊያስከትሉ ከሚችሉ ነገሮች ሦስቱን ጥቀስ/ሽ።

3. በመኖሪያ ቤት አካባቢ በሕፃናት ላይ ሊደርሱ ከሚችሉ አደጋዎች ውስጥ ሦስቱን ጥቀስ/ሽ።

የሕፃናት መብት ጥሰትና መብቶቹ የሚከበሩበት መንገዶች የቡድን ውይይት ጥያቄ

በእናንተ አካባቢ የሕፃናት መብት የሚጥሱ ተግባራት ምን ምን ናቸው? ተወያዩበት ብዙ የሕፃናት መብት ጥሰቶች አሉ። እነርሱም፡

- ትኩረት ማጣት
- በአካል ላይ ጉዳት የሚያደርሱ ቅጣቶች
- አዕምሮን የሚጎዱ ስድብ እና ውግዘት
- በሕመም ጊዜ ሕክምና ማጣት
- መደፈር
- ያለ እድሜ ጋብቻ
- የሴት ልጆች ግርዛት
- የትምህርት ዕድል ማጣት
- ከአቅም በላይ የሆኑ ሥራዎችን ማሠራትና የመሳሰሉት ናቸው።

የሕፃናት አካላዊ

2.3

1. ሕፃናት በቤተሠብ እና በሕብረተሰቡ ውስጥ እንዴት እንደሚጨቁኑ በክፍል ውስጥ በጭውውት አሳዩ።
2. የመብት ጥሰት የደረሰባቸው ሕፃናት ለማን ማመልከት አለባቸው?
3. የህፃናት መብቶች በምን ሁኔታ ሊከበሩ ይችላሉ?

የህፃናት መብት ጥሰትን መከላከል

የሕፃናት መብቶችን ለመጠበቅ መፈጸም የሚገባቸው ተግባራት የሚከተሉት ናቸው። እነሱም፡-

- ስለ ሕፃናት መብት አካባቢ ለቤተሠብ በቂ ግንዛቤ ማስጨበጥ
- ስለ ሕፃናት መብት አስመልክቶ ለተማሪዎች በትምህርት ቤት ውስጥ በቂ

ግንዛቤ መስጠት

- የሕፃናት መብቶች ጥሰት ሲፈጸም ለሕግ አሰፈጻሚዎች ጥቆማ ማድረግና የመሳሰሉት ናቸው።

በአካባቢያችን ተጨባጭ ሁኔታ የሕፃናት መብት ጥሰት ጥቆማ የሚቀርብባቸው አካላት አሉ። እነርሱም፡-

- የቀበሌ መስተዳደር
- የትምህርት ቤት አስተዳደር
- ፖሊስ ጣቢያ
- የሕፃናት እና ሴቶች ጉዳይ ጽ/ቤት
- የወረዳ/ የከተማ አስተዳደር ጽ/ቤት

ሥዕል 2.9 ሕፃናትን ከአቅም በላይ ማሠራት

መልመጃ 2.4

ሀ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክል ከሆኑ "አውነት" ትክክል ካልሆኑ "ሀሰት" በማለት መልስ/ሺ።

1. ሕጻናት የመማር መብት አላቸው።
2. የሕጻናት መብት የሚጣሰው በጉልበት ብዝበዛ ብቻ ነው።
3. ሕጻናት ለጠየቁት ጥያቄ መልስ የማግኘት መብት አላቸው።
4. ሕጻናት ቤተሰቦቻቸውንና ሌሎች ሰዎችን ማክበር አለባቸው።

ለ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ምረጥ/ጩ።

1. ከዚህ በታች ካሉት ውስጥ የሕጻናት መብት ጥሰት የሆነው የቱ ነው?

A. ሀ. በቁ ልብስ ማጣት	C. ሐ. በቁ ምግብ ማጣት
B. ለ. የትምህርት ዕድል ማጣት	D. መ. ሁሉም መልስ ናቸው

2. የሕጻናትን የመማር መብት የሚጥስ ተግባር የቱ ነው?

3. ሀ. ሕጻናትን ከትምህርት ቤት ማስቀረት
4. ለ. ከእኩዮቻቸው ጋር እንዳይጫወቱ መከልከል
5. ሐ. ሕጻናትን መቅጣት
6. መ. ሕጻናትን አለማዳመጥ

7. የሕጻናት መብት በማን ሊጣስ ይችላል?

8. ሀ. በሚያሳድጓቸው የቅርብ ዘመድ
9. ለ. በቤተሰብ
10. ሐ. ለማሳደግ ኃላፊነት በወሰደ ሰው
11. መ. ሁሉም መልስ ናቸው።

12. የሕጻናት መብት ጥሰት ድርጊትን ለማን ማመለከት ይኖርብናል?

A. ሀ. ለአስተዳደር ጽህፈት ቤት	C. ሐ. ለፖሊስ ጣቢያ
B. ለ. ለትምህርት ቤቶች አስተዳደር	D. መ. ሁሉም መልስ ናቸው።

E.

F. ሐ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ስጥ/ጩ።

1. ከሕጻናት መብት ጥሰት ውስጥ ሦስቱን ጥቀስ/ሺ።
2. የሕጻናትን መብት ለማስከበር ከሚንጠቀምባቸው ዘዴዎች ውስጥ ሁለቱን ጥቀስ/ሺ።

G.2.2 በሁብረተሰብ ውስጥ መኖር

- H. ሕፃናት የህብረተሰቡ አባል በመሆን ከህብረተሰቡ ጋር ይኖራሉ። በዕለት ተዕለት ኑሮ እኛን ውስጥ ማከናወን ያለብንን ሥራ ከጊዜ ጋር አጣጥመን ማቀድ ይኖርብናል።
- I.
- J. የውይይት ጥያቄዎች
- K. እቅድ ምንድነው; በእቅድ ውስጥ መካተት ያለባቸው ነገሮች ምን ምን ናቸው? ተወያዩበት።
- L. እቅድ ወደ ፊት የሚከናወነውን ነገር የሚያዘጋጅበት ዘዴ ነው።

M. የዕለት ተግባራትን ማቀድ

N. የውይይት ጥያቄ

- O. ልንሠራ የራሳችንን ሥራ ለምን አስቀድሞ ማቀድ አስፈላጊ? ተወያዩበት።
- P. በአንድ ሥራ ላይ ማቀድ የሚከተሉትን ጥቆሞች ያስገኛል።
 1. ልክናወን ያለበትን አንድን ሥራ በአግባቡ አንድከናወን ያስችላል።
 2. መከናወን ያለባቸውን ተግባሮች በቅደም ተከተል ለማከናወን ይረዳል።
 3. ጊዜያችን ከፋፍለን በአግባቡ እንዲንጠቀም ይረዳል።

- Q.
- R.
- S.
- T.
- U. ተግባር 2.3 የሚከተለውን ሠንጠረዥ በመጠቀም የአንድ ቀን እቅድ አዘጋጁ።

A. መከናወን ያለባቸው ሥራዎች ቅደም ተከተል	B. መከናወን ያለባቸው ሥራዎች	C. ሥራው የሚከናወንበት ሰዓት
D.	E. ከእንቅልፍ መነሳት	F.
G.	H. ትምህርት ቤት መሄድ	I.
J.	K. የክፍል ትምህርትን መከታተል /ማጥናት/	L.
M.	N. ቤተሰብን መርዳት	O.
P.	Q. መጫወት	R.

- V.
- W.
- X.
- Y.
- Z.
- AA.

AB.

AC. ህፃናት እንደ እንድ የሁብረተሰብ አካል በተለያዩ የሕብረተሰብ ጉዳዮች ውስጥ

AD. በማቀድ የእቅዳቸውን ያህል መሳተፍ አለባቸው።

AE. ለምሳሌ፡ በተለያዩ ክበባት ውስጥ በመሳተፍ፡-

- የጎርፍ መውረጃ በይ ማዘጋጀት
- የቆሻሻ መጣያ ቦታ ማዘጋጀት
- በችግኝ ተከላ ላይ መሳተፍ።

AF.

AG.

AH.

- AI.
- AJ.
- AK.
- AL.
- AM.

AP.

AQ. የውይይት ጥያቄዎች

AR. በትምህርት ቤታችሁ ውስጥ ምን ምን ክበባት አሉ? ማቋቋም

በሚትፈልጉት ክቡብ ላይ ተወያዩ።

AS. መልመጃ 2.5

AT. ሀ. የሚከተሉት ዐረፍተ ነገሮች ትክክል ከሆኑ "እውነት" ትክክል ካልሆኑ

"ሀሰት" በማለት መልስ/ሺ።

1. እቅድ ለወደ ፊት ልንሠራ የፈለግነውን ሥራ ያሳያል።
2. እቅድ የተለያዩ ተግባራት የሚከናወኑበትን ቅደም ተከተል ያሳያል።
3. ለተማሪዎች የዕለት ተዕለት እቅድ አያስፈልግም።

AU. ለ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ስጥ/ጩ።

1. ከእቅድ ጥቅሞች ውስጥ ሁለቱን ጥቀስ/ሺ።
2. እንደን የትምህርት ቀን በመውሰድ ከጧት እስከ ማታ ማከናወን ያለባችሁን ተግባራት በሰዓት ቅደም ተከተል በማከፋፈል የግላችሁን እቅድ አዘጋጁ።

AV.

2.3. ለህብረተሰባችን ጉልበት ያስፈልጋል

AW. የውይይት ጥያቄ

AX. ጉልበት ምንድን ነው? ጉልበት ለምን ያስፈልጋል? በአካባቢያችሁ

የሚታወቁትን የጉልበት ምንጮች በዝርዝር ክጻፉትሁ በኋላ ተወያዩበት።

AY. ጉልበት ለኅብረተሰቡ ያለው ጥቅም

AZ.

BA.

BB.

BC.

1. ጉልበት ምግብን ለማብሰል ይረዳል

BD.

BE.
BF.
BG.
BH.
BH.
BH.
BH.
BH.
BH.
BH.

BI.

BJ.

BK.

BL.

BM. ሥዕል 2.9 ከማገዶ-በሚገኘው ጉልበት ምግብን ማብሰል

BN.

2. ከጉልበት ብርሃን እናገኛለን

BO.

BP.

BQ.

BR.

BS.

BT. ሥዕል 2.1 ሰ

ከኢ.ሊ.ክትረክ ጉልበት ማግኘት

3. ጉልበት የተለያዩ ማሽኖችን ለማንቀሳቀስ ይረዳል

BU.

BV.

BW.

BX.

BY. ሥዕል 2.11 ጉልበት ማሽኖችን ሲያንቀሳቀስ

4. ጉልበት ምግብ እንዲናዘጋጅ ይረዳናል

BZ.

CA.

CB.

CC.

CD.

CE.

CF.

CG.

CH.

CI.

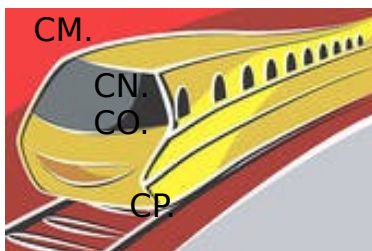

CJ. ሥዕል 2.12 ጉልበት በቤት ውስጥ ምግብ ለማዘጋጀት

5. ጉልበት ለተለያዩ መጓጓዣዎች ይጠቅማል

CK. ለምሳሌ መኪና፣ መርከብ፣ አውሮፕላንና ባቡር በነዳጅ ጉልበት ይንቀሳቀሳሉ።

CL.

CQ.

ባቡር

መኪና

CR. መርከብ

አውሮፕላን

CS. ሥዕል 2.13 ጉልበት ለመጓጓዣ /ለትራንስፖርት/ ይጠቅማል

CT.

CU. የጉልበት ምንጮች

CV. በአካባቢያችሁ ጉልበት ከምን ይገኛል?

CW. የጉልበት ምንጮችን በሦስት በመከፈል ማየት እንችላለን።

CX. እነርሱም፡

1. ከአካባቢ የሚገኙ የጉልበት ምንጮች

CY. ማለት ማገዶ፣ ከሰል፣ ከብት፣ ገለባ የመሳሰሉት ናቸው።

CZ. ከአካባቢ የሚገኙ የጉልበት ምንጮች

DA.

DB.

DC.

DD.

DE.

DF.

DG.

DH.

DI.

DJ. ሥዕል 2.14 ጉልበት ከእንጨትና ከኩባት ይገኛል

DK.

2. ነዳጅ

DL. ነዳጅ የሚባሉት እንደ ፔትሮሊየም፣ የተፈጥሮ ጋስና የድንጋይ ከሰል ያሉ ናቸው።

DM.

DQ.

DN.
DO.

DP.

DR.

DS. ሥዕል 2.15 የድንጋይ ከሰል ጉልበት ሥዕል 2.16 ፔትሮሊየም

3. የተፈጥሮ የጉልበት ምንጮች፡

DT. እነዚህም፡ ፀሐይ፣ ንፋስ፣ ወራጅ ውሃና ከመሬት የሚወጣ እንፋሎት የመሳሰሉትን በውስጡ ይይዛል።

DU.

DV.

DW.
DX.
DY.
DZ.

EA.

EB.

EC. ሥዕል 2.17 ከመሬት የሚወጣ እንፋሎት

ሥዕል 2.18 የንፋስ ጉልበት

ED. መልመኛ 2.6

EE. ሀ. ከሚከተሉት ውስጥ ትክክለኛውን መልስ ምረጥ/ጩ።

1. መኪና አውሮፕላንና መርከብ የምንቀሳቀሱበትን ጉልበት ለማግኘት ምን ይጠቀማሉ?

A. ሀ. ንፋስ

B. ለ. የተፈጥሮ ጋስ

C. ሐ. እንጨት

D. መ. የነዳጅ ዘይት.

2. ኃይል ለምን ይጠቅማል?

A. ሀ. ለመጓጓዣ

B. ለ. ምግብ ለማብሰል

C. ሐ. ብርሃን ለመስጠት

D.

መ. ሁሉም መልስ

ናቸው

E.

F.

G.

H. 3. ከሚከተሉት የጉልበት ምንጮች ውስጥ ልዩ የሆነው የቱ ነው?

I. ሀ. የፀሐይ መቀት ሐ. የብርሃን ጉልበት

J. ለ. ወራጅ ውሃ መ. ንፋስ

4. ከሚከተሉት ውስጥ በሁሉም ቦታ የሚገኝ የጉልበት ምንጭ የቱ ነው?

K. ሀ. መራጅ ውሃ ሐ. ቤንዝንና ናፍጣ

L. ለ. ንፋስ መ. ሁሉም

M. ለ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ስጥ/ጩ።

1. ጉልበት ከሚሰጠው ጥቅሞች ውስጥ ሦስቱን ጥቀስ/ሺ።

2. ሕብረተሰባችን ከሚጠቀሙባቸው ባህላዊ የጉልበት ምንጮች ውስጥ ሦስቱን ጥቀስ/ሺ።

N.

2.4 ነገሮችን ከሸክላ፣ ከለስላሳ ንግድ፣ ከወረቀት መሥራት

O. የዚህ ትምህርት ርዕስ ነገሮችና ሞዴሎችን ከማዘጋጀት ጋር ይያያዛል። ሞዴል ምንድን ነው?

P. ሞዴል ማለት በተጨማሪ በምድር ላይ የሚገኝ የአንድ ነገር ወካይ ነው። ሞዴልን ከሸክላ፣ ከለስላሳ ንግድ፣ ከክርቶንና ከተለያዩ ወረቀቶች ማዘጋጀት ይቻላል።

Q. እንደ መጫ፣ እሾክ፣ መቅ እና የመሳሰሉት የተለያዩ የሞዴል ክፍሎችን ለማያያዝ ይረዳል።

R. የሞዴል ንድፍ ማዘጋጀት

S. የሞዴልን ንድፍ ሲናዘጋጅ ትኩረት ሊንሰጣቸው የሚገቡ ነገሮች የሚከተሉት ናቸው። በአካባቢያችን ከሚገኙ ነገሮች ውስጥ በቅድሚያ የትኛውን ሞዴል መሥራት እንዳለብን ለይተን ማወቅ ይኖርብናል።

T.

U. ለምሳሌ

- የውሃ እንስራ ሞዴል
- የመኖሪያ ቤት ሞዴል
- የሲኒ ሞዴል
- የጀቦና ሞዴል የመሳሰሉት ናቸው።

V. ሞዴል የሚሠራላቸው ነገሮች አካልና ሁኔታን ለይቶ ማወቅ

W. ለምሳሌ፡ የእንስራ ሞዴል የሚንሠራ ከሆነ የእንስራ ቅርጽ ምን እንደሚመስል ለምሳሌ እፋን፣ እንገቱን፣ ስፋቱንና ጆሮዎቹን ማስታወስ ማለት ነው።

X. የሞዴሎችን ንድፍ ውበት መንደፍ/ መቀየስ/

- ሞዴሉን ልንሠራ የፈለግነውን ነገር ሥዕሉን ማንሳት
- የተለያዩ ውበት ያላቸውን ነገሮች ሞዴሎችን ማዘጋጀት

Y. ለምሳሌ፡

Z. የእንስራ ሞዴል

AA. የእንስራ እፍ ውበት

AB. የእንስራ ስፋት ውበት

AC. የእንስራ ጆሮ ውበት ናቸው።

AD. ተግባር **2.5**

AE. በአካባቢያችሁ ከሚገኙ እንደ ለስላሳ ኘለስቲክ፣ ካርቶን፣ ጭቃና ወረቀት በመጠቀም በግላችሁ እንዳንድ ሞዴል በመሥራት ለመምህራችሁ እሳዩ።

AF. መልመጃ 2.7

AG. v. ለሚከተሉት ዐረፍተ ነገሮች ትክክለኛ መልስ ምረጥ/ጩ።

1. ለእንደ በምድር ላይ የሚገኝ ተጨባጭ ነገር ወካይ ምን ይባላል?

A. v. ጭቃ

C. ሐ. ወረቀት

B. ለ. ሞዴል

D. መ. መጫ

2. ከሚከተሉት ዕቃዎች ውስጥ ከሽክለ የሚሠራ የቱ ነው?

A. v. ኳስ

F.

B. ለ. እንስራ

G.

C. ሐ. ጫማ

H.

D. መ. ልብስ

I.

E.

J.

L.

K.

3. ከሚከተሉት ነገሮች ውስጥ አንዱ ሞዴልን ለመሥራት ያገለግላል።

M. ሀ. ሸክላ

ሐ. ካርቶን

N. ለ. ጭቃ

መ. ሁሉም

O. ለ. ከሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ትክክል የሆነውን ሃሳብ እውነት

P. ትክክልኛ ያልሆነውን ሃሳብ ሀሰት በማለት መልስ/ሺ።

1. እንሥራን ከሸክላ መሥራት ይቻላል።

2. የሲኒ ሞዴል ለመሥራት በቅድሚያ የእንስራ ሞዴል እንዴት እንደሚሠራ ማስተዋል ያስፈልጋል።

3. እንሥራ ጆሮ እንጂ አፍ የለውም።

Q.

R.

S.

T.

U.

V.

W.

X.

Y.

Z.

AA.

AB.

AC.

AD.

AE.

AF.

AG.

AH.

AI.

AJ.

AK.
AL.
AM.
AN.
AO.

AP. ምዕራፍ ሦስት

AQ. ተፈጥሮአዊ አካባቢያችን

AR. 3.1 ተፈጥሮአዊ ክስተቶች

AS. የውይይት ጥያቄዎች

AT. በአካባቢያችሁ የሚታዩ ተፈጥሮአዊ ክስተቶችን በመጠየቅ በክፋላችሁ ውስጥ ተወያዩበት።

AU. በየዕለቱ በአካባቢያችን የተለያዩ ክስተቶች ይታያሉ። የሚታዩትም ነገሮች አንደ ጨለማ /ሌሊት/፣ ቀን፣ በጋ፣ ክረምት ፀደይ፣ በልግ፣ ድርቅ፣ ጎርፍ፣ ቀስተ ደመና፣መወለድ፣ ማደግ፣ መሞት፣ ንፋስ እና ብርሐን የመሣሰሉትን አስተውላችሁ ታውቃላችሁ; እነዚህ ነገሮች ተፈጥሮአዊ ክስተቶች ይባላሉ።

AV. ተፈጥሮአዊ ክስተቶች በመፈራረቅ እና አልፎ አልፎ ይከሰታሉ። በመፈራረቅ ከሚፈጠሩ ክስተቶች ቀን፣ ሌሊትና ወቅቶችን መጥቀስ ይቻላል። አልፎ አልፎ በድንገት ከሚፈጠሩ ክስተቶች ደግሞ ጎርፍ፣ ድርቅ፣ ቀስተ ደመና የመሣሰሉትን መጥቀስ ይቻላል።

AW.

AX. ቀንና ሌሊት

AY. ብርሃንና ጨለማን ታውቃላችሁ? የብርሃን ጊዜ ምን ይባላል? የጨለማ ጊዜስ?

AZ. ፀሐይ ወጥታ እስከምትጠልቅ /የብርሃን/፣ ፀሐይ ጠልቃ እስከምትወጣ /የጨለማ/ ያለው ጊዜ በአንድ ላይ አንድ ቀን ይባላል። ፀሐይ

ወጥታ እስከምትጠልቅ ያለው ጊዜ ቀን ይባላል።

BA. ፀሐይ ጠልቃ ተመልሳ እስከምትወጣ ያለው ጊዜ ደግሞ ሌሊት ይባላል።

BB. ሌሊት የጨለማ የብርድ ጊዜ ነው።

BC.

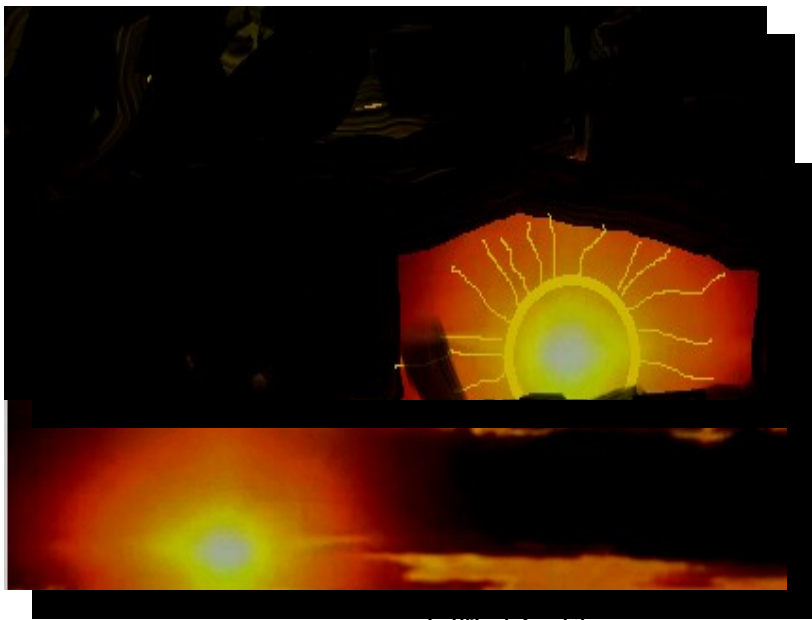
BD. አንድ ቀን በተለያዩ ጊዜያት ይከፈላል። እነርሱም ጠዋት፣

BE. እኩለ ቀን፣ ቀትር፣ ማታና እኩለ ሌሊት የመሳሰሉትን በውስጡ ይይዛል። በእናንተ አካባቢ የሚታወቁት ሌላ ነገር ካለ ተናገሩ።

BF.

BG.

BH. ሥዕል 3.1 ማለጃ/ጠዋት

BI.

BI.

BI.

BI.

BI.

BI.

BI.

BI.

BI.

BI.

BI.

BI.

BI.

BI.

BI.

BI.

BJ. መልመጃ 3.1

BK. በቅንፋ ውስጥ ከተፃፉት አማራጮች መካከል ትክክለኛውን መልስ በማስመር መልስ/ሺ።

1. ፀሐይ የምትወጣበት ጊዜ (ማታ/ ጠዋት)
2. ከፍተኛ ሙቀት የሚሰጥ (ፀሐይ/ጨረቃ)
3. በማታ ጊዜ ብርሃን የሚሰጥ (ፀሐይ/ጨረቃ)

4. ምሳ የሚበላበት ሰዓት (ምሽት/ቀትር)

BL. ወቅቶች

BM. ከተፈጥሮ ክስተቶች ውስጥ አንዱ ወቅቶች ነው። ወቅቶች በአራት ዋና ዋና ክፍሎች ይከፈላል። እነርሱም፣ ክረምት፣ ፀደይ፣ በጋና በልግ ናቸው።

BN. የውይይት ጥያቄ

BO. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች በቡድን በመወያየት መልሱ።

BP.ሀ . ዝናብ የሚዘንብበት ወቅት ምን ይባላል?

BQ. ለ. በክረምትና በጋ መካከል ያለው ወቅት ምን ይባላል?

BR. ሐ. አንድ ወቅት ስንት ወራት በውስጡ ይደዛል?

BS. መ. ትምህርት ቤት በምን ወቅት ይዘጋል?

BT. ሠንጠረዥ 3.1 በይበልጥ በአሮሚያ ውስጥ የሚገኝ ወቅት

BU. ወቅት	BV. ወራት	BW. የሚከናወኑ የእርሻ ተግባራት
<p>BX. ክረምት / የዝናብ</p> <p>BY. ጊዜ/</p>	<p>BZ. ሰኔ</p> <p>CA. ሐምሌ</p> <p>CB. ነሐሴ</p>	<p>CC. እህል መዝራት</p> <p>CD. ችግኝ መትከል</p> <p>CE. አረም ማረም</p>
<p>CF. ፀደይ /ዝናብ</p> <p>CG. የሚያባራበት ጊዜ/</p>	<p>CH. መስከረም</p> <p>CI. ጥቅምት</p> <p>CJ. ህዳር</p>	<p>CK. ማረም</p> <p>CL. አዝመራ/አጨዳ</p>
<p>CM. በጋ /የሙቀት ጊዜ/</p> <p>CN.</p>	<p>CO. ታህሣሥ</p> <p>CP. ጥር</p> <p>CQ.</p>	<p>CR. ምርት መሰብሰብ፣ ውቂያ</p>

		የካቲት	
CS. በ		CT.	CW. እን
ልግ		መጋቢት	ዳንድ የእህል
/ዝናብ		ት	CX. እይ
አልፎ		CU.	ነቶችን
አልፎ		ሚያዝያ	መዝራት
የሚዘንብ		ያ	CY. መደበኛ
በት ጊዜ/		CV.	እርሻ
		ግንቦት	መጀመር

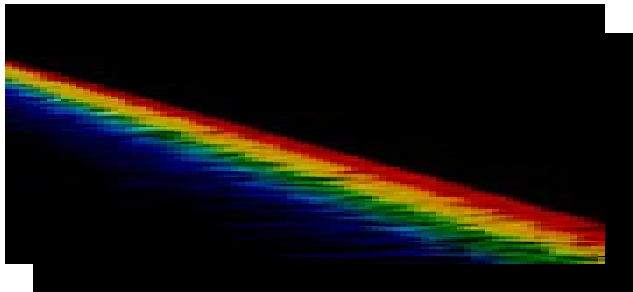
DA. ከዚህ በላይ ያለውን ሠንጠረዥ እንደ ምሳሌ በመውሰድ ከመኖሪያ አካባቢያችሁ ሁኔታ ጋር በማሻሻል በክፍል ውስጥ ከመምህራችሁ/

DB. መምህርታችሁ ጋር ተወያዩበት።

DC. ቀስተ ዳመና

DD. ስለ ቀስተ ዳመና ምን ስምታችሁ ታውቃላችሁ? ቀስተ ዳመናን እይታችሁ ታውቃላችሁ? በቀስተ ዳመና ውስጥ የሚታዩት ቀለማት ምን ምን ናቸው?

DE. ቀስተ ዳመና የሚፈጠረው የፀሐይ ጨረር በዝናብ ጡብታ ውስጥ ሲያልፍ ነው። በቀስተ ዳመና ውስጥ የሚታዩ ቀለማት ሰባት ናቸው። እነርሱም፡ ቀይ፣ ብርቱካናማ፣ ቢጫ፣ አረንጓዴ፣ ሰማያዊ፣ ወይን ጠጅና ሐመራዊ ናቸው።

DF.

DG. ሥዕል 3.4 ቀስተ ዳመና

DH.

DI. ድርቅ

DJ. ድርቅ ምንድነው? በአካባቢያችሁ ድርቅ ተከስቶ ያውቃል? ምን ችግር ያስከትላል? ድርቅ ዝናብ ሲጠፋና በጋ ሲረዝም ሊከሰት የሚችል ተፈጥሮአዊ ክስተት ነው። የዝናብ እጥረት ሲኖር የውሃ እጥረት ይከሰታል። ይህ ችግር በብዛት በቆላማ ቦታዎች ይከሰታል። አልፎ አልፎ በሌሎች ሥፍራዎችም ይከሰታል። ድርቅ ሕይወት ባላቸው ነገሮች ላይ ጉዳት ያደርሳል። ድርቅ በደን መጥፋትና በአየር መዛባት ይመጣል። ስለዚህ በድርቅ አማካይነት የሚመጡ ችግሮችን ለመከላከል ደን አለመመንጠር፣ መንከባከብና ችግኞችን መትከል አስፈላጊ ነው።

DK. ኘሮጀክት 3.1

DL. በአካባቢያችሁ ወደሚገኘው የግብርና ባለሙያ በመሄድ የሚከተሉትን ጥያቄዎች ከጠየቃችሁ በኋላ የሚሰጣችሁን መልስ በመጻፍ በክፍላችሁ ውስጥ ለጓደኞቻችሁ እንብቡላቸው።

- DM. 1. ድርቅ የሚያስከትለው ችግር ምንድነው?
- DN. 2. ድርቅ እንዳይከሰት የምንከላከልባቸው መንገዶች ምን ምን ናቸው?

- DO. 3. ከድርቅ የሚያያዙ የተፈጥሮ ክስተቶች ምን ምን ናቸው?
- DP. 4. ችግኞችን መትከልና መንከባከብ ምን ጥቅም አለው?

DQ.

DR. ጎርፍ

DS. በአካባቢያችሁ ጎርፍ እንዴት ይከሰታል? ጎርፍ ምን ምን ችግሮችን ያስከትላል? ጎርፍን የሚንከላከልባቸው ዘዴዎች ምን ምን ናቸው? ተወያዩበት።

DT. ጎርፍ ከተፈጥሮ ክስተቶች ውስጥ አንዱ ነው። ጎርፍ ብዙውን ጊዜ በክረምት ወቅት ከባድ ዝናብ ሲዘንብ ወንዞች ከልክ በላይ ሞልተው ሲፈሱ ይከሰታል።

DU. ጎርፍ በንብረትና ሕይወት ባላቸው ነገሮች ላይ ጉዳት ያደርሳል። ጎርፍን ለመከላከል ችግኞችን መትከልና መንከባከብ እንዲሁም ጎርፍ የሚሄድበትን ቦይ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው።

DV.

EP.2. በበልግ ወቅት የሚመደብ ወር የቱ ነው?

EQ. ሀ) መስከረም ለ) ሰኔ ሐ) ሚያዝያ

ER. 3. በዝናብ እጥረት የሚፈጠረው ክስተት የቱ ነው?

ES. ሀ) ጎርፍ ለ) ድርቅ ሐ) ቀስተደመና

ET.4. ከተፈጥሮ ክስተቶች ውስጥ የተለያዩ ቀለማት የያዘ የቱ ነው?

EU. ሀ) ድርቅ ለ) ቀስተ ዳመና ሐ) ጎርፍ

EV.

EW. 5. ከወቅቶች ውስጥ በአካባቢያችሁ ዝናብ በብዛት የሚዘንብበት የቱ ነው?

EX. ሀ) ፀደይ ለ) በልግ ሐ) ክረምት መ) ቢጋ

EY. ለ. አጭር መልስ ስጥ/ጩ።

1. ሕይወት ያላቸው ነገሮች የሚያልፉባቸውን ሦስት የሕይወት ደረጃዎችን ግለፅ/ጩ።
2. ድርቅን ለመከላከል ከሚቻልባቸው ዘዴዎች ውስጥ ሁለቱን ጥቀስ/ሽ።
3. ጎርፍ ከሚያስከትለው ጉዳት ውስጥ ሁለቱን ጥቀስ/ሽ።

EZ.

FA. የመለኪያ መሣሪያዎች

FB. በአካባቢያችሁ ሰዎች ርዝመት፣ መጠነቁስንና ጊዜን በምን በምን ይለካሉ?

FC. ከጓደኞቻችሁ ጋር ተወያዩበት።

FD. የመለኪያ መሣሪያዎች በሁለት ቦታ ይመደባሉ። እነርሱም፡

FE. ሀ. ባህላዊ የመለኪያ መሣሪያዎች

FF. ለ. ዘመናዊ የመለኪያ መሣሪያዎች

FG.

FH. ባህላዊ የመለኪያ መሣሪያዎች

FI. ባህላዊ የርዝመት መለኪያ መሣሪያዎች

FJ. በአካባቢያችሁ ባህላዊ የርዝመት መለኪያ መሣሪያዎች ምንምን ናቸው?

FK. በብዙ አካባቢዎች ርዝመትን ለመለካት የሚያገለግሉ ባህላዊ መለኪያዎች አሉ። ከእነዚህ መሣሪያዎች ውስጥ ስንዝር፣ ክንድ፣ ጫማ፣ እርምጃ፣ ገመድና የመሳሰሉትን መጥቀስ ይቻላል።

FL.

FM.

FN.

ክንድ

FO.

FP.

ስንዝር

FQ.

FR.

FS.

FT. ሥዕል 3.6 ባህላዊ የርዝመት መለኪያዎች

FU. ተግባር 3.2

FV. በክፍል ውስጥ እንደ ጠረጴዛ በመውሰድ እራት የተለያዩ ቁመት ያላቸው ተማሪዎች በክንድና በስንዝር በመለካት ከዚህ በታች ባለው ሠንጠረዥ ውስጥ ይመዝግቡ።

FW.

FX.

FY. ሠንጠረዥ 3.3 የተግባር መለኪያ መዝገብ

FZ.	GA.	የክን	GB.	የ
-----	-----	-----	-----	---

ተማሪ	ድ መለኪያ ቁጥር	ስንዝር መለኪያ ቁጥር
GC. ሀ	GD.	GE.
GF. ለ	GG.	GH.
GI. ሐ	GJ.	GK.
GL. መ	GM.	GN.

GO.

GP.

GQ. የውይይት ጥያቄዎች

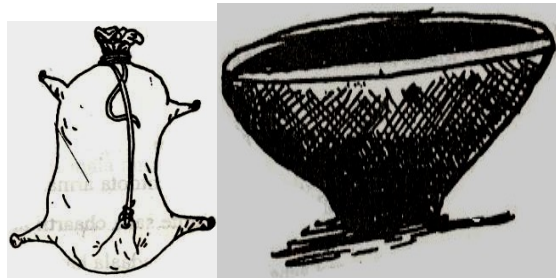
1. የአራቱም ልኬቶች ውጤታቸው እኩል ነው?
2. ልኬታችሁ ለምን ተለያዩ?
3. ባህላዊ የመለኪያ መሣሪያዎች ጉድለት ምን እንደሆነ አውቃችኋል?
4. በአንድ ነገር መለኪያ ላይ የተለያዩ ውጤቶች ቢፈጠሩ የልኬት ውጤቶቹ እንዲመሳሰሉ ምን ማድረግ አለብህ/ሽ?

GR. ባህላዊ የመጠነ ቁስ መለኪያዎች

GS. በባህላዊ ዘዴ መጠነ ቁስ ሁለት ነገሮችን በማመዛዘን ወይም በማወዳደር ሲለካ ነበር። ከባህላዊ የመጠን ቁስ መለኪያ መሣሪያዎች ቁና፣ እንስራ፣ አቁማዳ፣ ኩባያ፣ ዳውላ፣ እንቅብና የመሳሰሉትን መጥቀስ ይቻላል።

GT.

GU. ከባያ

አቁማዳ ቁና

GV. ሥዕል 3.7 ባህላዊ የመጠነ ቁስ መለኪያዎች

GW.

GX.

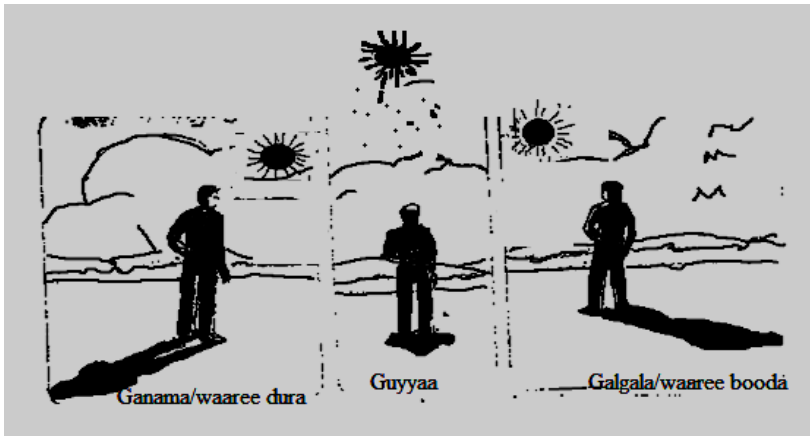
ባህላዊ የጊዜ መለኪያዎች

GY. ኘሮጀክት 3.2

GZ. ርዝመቱ ሁለት ሜትር የሚሆን እንጨት በትምህርት ቤታችሁ ግቢ ውስጥ በመትከል የእንጨቱ የጥላ ርዝመት በአንደኛ፣ በሁለተኛ፣ በሦስተኛና በአራተኛ ክፍለ ጊዜያት በመለካት የጥላው ርዝመት መለኪያ ልዩነት ምን ለመለካት እንዲሟረዱ ተገንዘቡ።

HA. ጥያቄ፡ በባህላዊ ዘዴ ጥላን በመጠቀም ጊዜ እንዴት ይለካል?

HB.

HC.

HD.

HD.

HD.

HD.

HD.

HD.

HD.

HD.

HD.

HE.

HF.

HG.

HH.

ቀትር

ማታ ከቅትር በኋላ

HI.

HJ. ሥዕል 3.8 የሰው ጥላ በተለያዩ ጊዜያት

HK. ባህላዊ የርዝመት መለኪያዎች ሁሉ እኩል አይደሉም። ለምሳሌ የርዝመት መለኪያ ክንድ ከሆነ የረጅም ሰው ክንድ ርዝመትና የአጭር ሰው ክንድ ርዝመት እኩል አይደለም። ስለዚህ ሁሉም ሰው የሚያግባባ መለኪያ ዘመናዊ መለኪያ ነው።

HL. ዘመናዊ መለኪያዎች

HM. ዘመናዊ መለኪያዎች የአንድን ነገር መጠን በትክክልና በተመሳሳይ ሁኔታ ለመግለጽ ይረዳሉ።

HN. ዘመናዊ የርዝመት መለኪያዎች

HO. ልብስ በምታሰፋበት ጊዜ ልብስ ሰፊው ርዝመታችሁን በምን ይለካል? ዘመናዊ የርዝመት መለኪያዎች ኪሎ ሜትር፣ ሜትር፣ ሴንቲሜትርና ሚሊሜትር የመሳሰሉት ናቸው። ዘመናዊ የርዝመት መለኪያ እሃድ ሜትር ይባላል።

HP. ተግባር 3.3

HQ. የጠረጴዛ የጎን ርዝመትና ቁመት እንዲሁም የመጽሐፍ ርዝመት መለኪያ የሚገለጹበትን እሃድ በመለየት በክፍል ውስጥ ተወያዩበት።

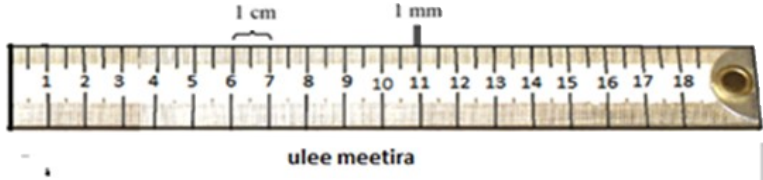
HR.

HS. ሥዕል 3.9 ጠረጴዛና መጽሐፍ

HT. ዘመናዊ የርዝመት መለኪያዎች የርስ በርስ ግንኙነት አላቸው።

HU.	1 ኪሎ ሜትር /km/ =
	1000 ሜትር/m
HV.	1 ሜትር = 100 ሰንቲ

ሚትር /cm/
 HW. 1 ሳንቲሜትር = 10
 ሚሊ ሚትር /mm/
 HX.
 HY.

HZ.
 HZ.
 HZ.
 HZ.

IC. Meetira dadacha'aa

የሚትር ዘንግ

IB.

Meetira teephaa

ID.

IE.

IF.

ተታጣሪ ሚትር

ተጠቅላይ የሚትር ገመድ

IG.

IH.

ሥዕል 3.1 ዐ የሚትር ዓይነቶች

II. ዘመናዊ የመጠን ቁስ መለኪያዎች

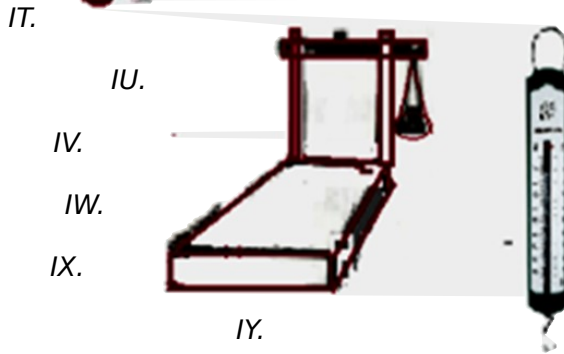
IJ. በአካባቢያችሁ ሰዎች በሱቅ ውስጥ የሚሸጡትን እቃዎች በምን መሣሪያ ይመዝናሉ? መጠን ቁስ የሚለካበት መሣሪያ ሚዛን ይባላል። የተለያዩ የመጠን ቁስ መለኪያዎች ሚዛኖች አሉ። ዘመናዊ የመጠን ቁስ መለኪያ አሃዶች፡- ኪሎግራም /kg፣ ግራም /g፣ ሚሊግራም /mg/ና የመሳሰሉ ናቸው።

IK. ዘመናዊ የመጠን ቁስ አሃዶች ያላቸው ግንኙነቶች
 IL. 1 ኪሎ ግራም = 1000 ግራም
 IM. 1 ግራም = 1000 ሚሊግራም ታዋቂ የመጠን ቁስ አሃድ መለኪያ ኪሎግራም /kg/ ነው
 IN.
 IO.

IP.

IS.

IU.

IV.

IW.

IX.

IY.

IZ. ሥዕል 3.11 ዘመናዊ የመጠን መለኪያዎች

JA. ዘመናዊ የጊዜ መለኪያዎች

JB. ዘመናዊ የጊዜ መለኪያ መሣሪያ ሰዓት ይባላል።

JC. የተለያዩ የሰዓት አይነቶች አሉ። እነርሱም የእጅ ሰዓት፣ የግድግዳ ሰዓት፣ የጠረጴዛ ሰዓትና የመሳሰሉት ናቸው።

JD. የሰዓት መለኪያ አህድ ሴኮንድ፣ ደቂቃ፣ ሰዓት፣ ቀንና ሳምንት የመሳሰሉት ናቸው።

JE.

JF. የጊዜ መለኪያ አህዶች ግንኙነት

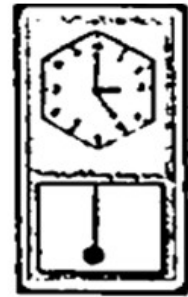
JG. 60 ሴኮንድ = 1 ደቂቃ 7 ቀናት = 1 ሣምንት

JH. 60 ደቂቃ = 1 ሰዓት 30 ቀናት = 1 ወር

JI. 24 ሰዓት = 1 ቀን 365/6 ቀናት = 1 ዓመት

JJ. የጊዜ መቁጠሪያ አህድ ሴኮንድ ይባላል።

JK.

JL.

JM. የእጅ ሰዓት

የጠረጴዛ ሰዓት

የግርግዳ ሰዓት

JN. ሥዕል 3.12 የሰዓት አይነቶች

JO.

JP. መልመኛ **3.3**

JQ. ከዚህ በታች ያሉትን ሰዓቶች በማየት /በማንበብ/ የሚያሳዩትን ጊዜ ተናገር/ሪ።

JR.

JS.

ሀ

ለ

ሐ

መ

JT.

JU.1. "ሀ" ስንት ሰዓት ያመለክታል; _____

JV. 2. "ለ" ስንት ሰዓት ያመለክታል; _____

JW. 3. "ሐ" ስንት ሰዓት ያመለክታል; _____

JX. 4. የ"መ" ስንት ሰዓት ያመለክታል; _____

JY. ከዚህ በታች ያሉትን ባዶ በታዎች ሙሉ/ይ።

1. 1 ደቂቃ , _____ ሴኮንድ
 2. 1 ሰዓት , _____ ደቂቃ
 3. 1 ቀን , _____ ሰዓታት
 4. 1 ሳምንት , _____ ቀናት
 5. 1 ወር , _____ ቀናት
- JZ.**

3.2 የተፈጥሮ ሀብቶች

KA. የውይይት ጥያቄ

KB. በአካባቢያችሁ የሚገኙትን የተፈጥሮ ሀብቶች ምን ምን እንደሆኑና ጥቅማቸውን በቀበሌያችሁ ውስጥ ያለውን የግብርና ባለሙያ በመጠየቅ በክፍል ውስጥ ተወያዩበት።

KC. የተፈጥሮ ሀብት የሚባሉት አፈር፣ ውሃ ዕፅዋት፣ እንስሳት፣ ማዕድናት፣ ድንጋይ፣ ድንጋይ ከሰል፣ ፔትሮሊየም የመሳሰሉት ናቸው።

KD. በአካባቢያችን የሚገኙት የተፈጥሮ ሀብቶችን ሁለት በታ ከፍለን ማየት እንችላለን። እነርሱም፡

1. ሕይወት ያላቸውና
2. ሕይወት የሌላቸው ናቸው

KE. የውይይት ጥያቄ፡

KF. ከላይ የተዘረዘሩ የተፈጥሮ ሐብት አይነቶችን ሕይወት ያላቸውና ሕይወት የሌላቸው ሥር በመመደብ በሁለቱ መካከል ባለው ልዩነት ላይ ተወያዩ።

KG.

KH. አፈር

KI. የውይይት ጥያቄ

KJ. አፈር እንዴት ይፈጠራል? በአካባቢያችሁ የሚገኙት የአፈር አይነቶች ምን ምን ናቸው? በአካባቢያችሁ የሚገኙትን የአፈር አይነት ናሙናዎችን ወደ ክፍል በማምጣት ተወያዩበት።

KK. አፈር ከተፈጥሮ ሀብቶች ውስጥ አንድ ነው። የተለያዩ የአፈር አይነቶች አሉ። እነርሱም የሽክላ አፈር፣ የአሸዋ አፈርና የለም አፈር ናቸው።

KL. የአፈር ጥቅም

KM. የውይይት ጥያቄ

KN. አፈር ለምን ይጠቅማል? አፈር ለዕዕዋት በሚሰጠው ጥቅም ላይ ተወያዩበት።

KO. የአፈር ጥቅሞች

- ዕጽዋት ከአፈር ውስጥ ውሃና የተለያዩ ማዕድናትን ያገኛሉ።
- አፈር የእጭቶችን ሥር ደግፎ ይይዛል።
- አፈር የጥቃቅን ነፍሳት መኖሪያ ነው።
- አፈር የቤት ቁሳቁሶችን ለመሥራት ያገለግላል። ለምሳሌ ምጣድ፣ እንስራ፣ ማሠሮ የመሳሰሉት ናቸው።
- አፈር የግንባታ መሣሪያዎችን ለማምረት ያገለግላል።
- አፈር የተለያዩ ሞዴሎችን ለመሥራት ያገለግላል።

KP.

KQ.

KR.

KS.

KT.

KU.

KV.

KW.

KX.

ድስት

KY.

KZ.

LA.

ሲኒ

እንስራ

የሚሠሩ ቁሳቁሶች

ሥዕል 3.13 ከአፈ.ር ምጣድ

LC. በአካባቢያችሁ ከአፈ.ር የሚሠሩ ሌሎች የቤት ቁሳቁሶችን ዘርዝሯቸው።

LD. የአፈ.ር እንክብካቤ

LE. የውይይት ጥያቄ

LF. አፈ.ርን መንከባከብ ለምን ይጠቅማል? አፈ.ርን መንከባከብ እንዴት ይቻላል?

LG. በቡድን ተወያዩበት። አፈ.ር የተለያዩ ጥቅም ስላለው መጠበቅ አለበት።

LH.

LI. አፈ.ርን በሚከተሉት ዘዴዎች በመጠቀም መንከባከብ ይቻላል።

- አቀባታማ መሬትን ወደ ጎን በማረስ
- በገላጣ መሬት ላይ ችግኞችን በመትከል
- ጎርፍ የሚፈጠርበትን ቦታ መገደብ /እርከን መሥራት/
- በእርሻ መሬት /ማሣ/ ላይ የተለያዩ እህሎች አፈ.ራርቆ መዝራትና የመሳሰሉት ናቸው።

LJ.

LK. የእርከን ጥቅም

- የአፈ.ር መታጠብን ይቀንሳል።
- የዝናብ ወሃ መሬት ውስጥ በመግባት የአፈ.ር እርጥበት እንዲጠበቅ ያደርጋል።
- የውሃ ምንጭ እንዲጎለብት ያደርጋል።

LL.

LM.

LN. ሥዕል
3.14 እርከን

LO.

LP.

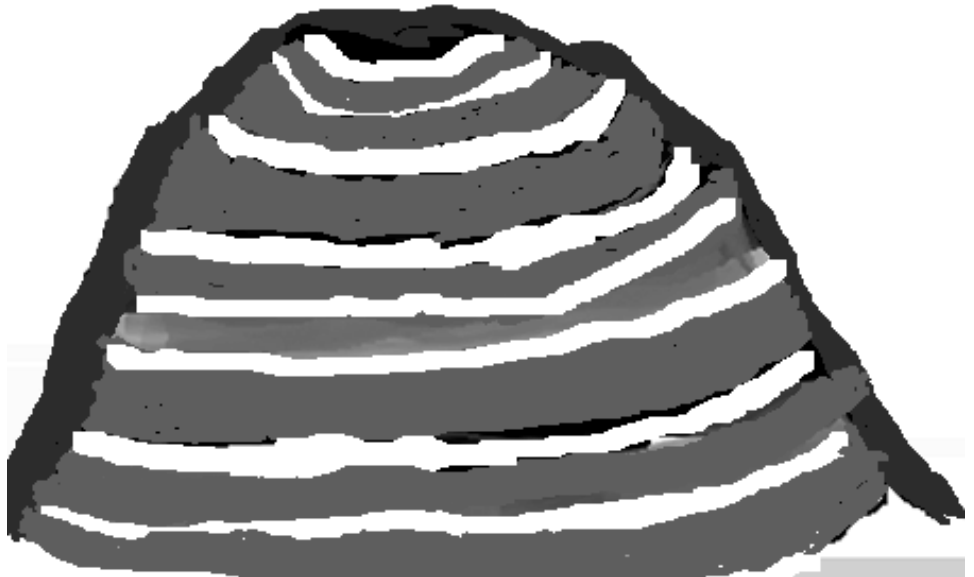
LQ.

LR.

LS.

LT. ሥዕል 3:15 ቸግኝ ተከላ

LU.

LV. ሥዕል 3.16 እግድም ማረስ

LW. መልመኛ 3.4

LX. በቡድን በመሆን ከላይ በተገለጹት ዘዴዎች አፈርን በመንከባከብ መጠቀም እንዴት እንደሚቻል በመወያየት ለክፍል ዘገባ አቅርቡ።

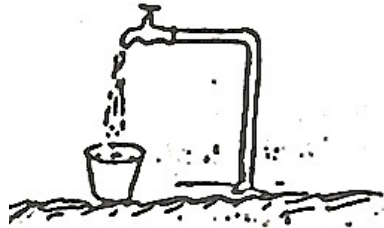
LY. ውሃ

LZ. በመኖሪያ ቤታችሁ ውስጥ የምትጠቀሙትን ውሃ ከየት ታገኛላችሁ?

MA. የውሃ ምንጮች

MB. ውሃ ከምንጭ፣ ከሐይቅ፣ ከወንዝ፣ ከጉድጓድ፣ ከቧንቧ፣ ከዝናብና ከመሳሰሉት እናገኛለን።

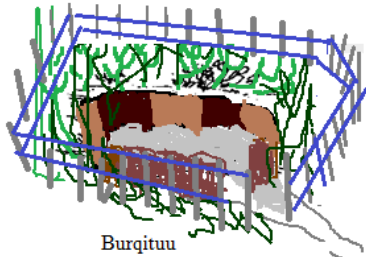
- MC.
- MD.
- ME.
- MF.
- MG.
- MH.
- MI.

- MO.
- MP.
- MQ.
- MR.

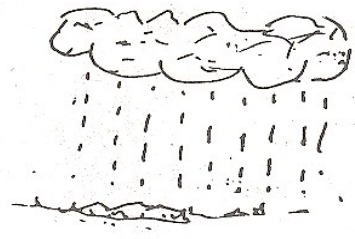
የጉድጓድ ውሃ

የቧንቧ ውሃ

Burqituu

- MS.
- MT.
- MU.
- MV.
- MW.

MX.

ምንጭ

ዝናብ

MY.

ሥዕል 3: 17 የውሃ ምንጮች

MZ. የውሃ ጥቅም

NA. የውይይት ጥያቄዎች

NB. የውሃ ጥቅሞችን በመዘርዘር ለክፍል አቅርቦና ተወያዩበት።

NC. ውሃ፡- ለእፅዋት እድገት፣ ለንጹህና፣ ለመጠጥ፣ ለማንገገጥ፣ በፋብሪካ ውስጥ የተለያዩ ምርቶችን ለማምረት፣ የጉልበትና የብርሃን ምንጭ በመሆን፣ ለአንዳንድ እንስሳ የመኖሪያ ቦታና የመሳሰሉት በመሆን ያገለግላል።

ND.

Dhugaatiif

Qulqullinaaf

Nyaata qopheessuuf

NE.

NF.

NG.

NH.

ለመጠጥ

ለፅዳት ምግብ ለማዘጋጀት

NJ. ሥዕል 3: 18 የውሃ ጥቅሞች

NK. ኘሮጄክት 3.3

NL. ውሃ ለእጽዋት ያለውን ጥቅም መገንዘብ

NM. የኘሮጄክት ሂደት

NN. ሁለት ችግኞችን በመትከል አንዱን ውሃ በማጠጣት ተንከባከቡት፤ ሌላውን ዳግሞ ውሃ ሳታጠጡ ብትቆዩ ከተወሰነ ጊዜ በኋላ በሁለቱ ችግኞች መካከል የሚታየውን ልዩነት ተገነዘቡ።

NO.

NP. ውሃ ያገኘ ችግኝ

ውሃ ያጣ ችግኝ

NQ. ሥዕል 3.19 ውሃ ያገኘ ችግኝና ውሃ ያጣ ችግኝ

NR. ውሃን በንጽህና መያዝ

NS. በአካባቢያችሁ ውሃ እንዴት በንጽህና ይያዛል? የውሃን ንጽህና ካልጠበቅህ/ሽ ምን ችግር ያስከትላል? ተወያዩበት።

NT. በአካባቢያችን ያለ ውሃ በተለያዩ ምክንያቶች ሊበከልና ሊበክን ይችላል። ጥራጊ፣ ጥምብና የተለያዩ ቆሻሻዎችን ውሃ ውስጥ መጣል፣ የፋብሪካ ቆሻሻና ዝቃጭ እንዲሁም የሽንት ቤት ፍሳሽን ወደ ውሃ ማፍሰስ ለውሃ መበከል መንስኤ ይሆናሉ።

NU. የተበከለ ውሃ በሰውና ሕይወት ባላቸው ነገሮች ላይ ጉዳት ያደርሳል። ስለዚህ ውሃን መንከባከብና ንጽህናውን በመጠበቅ በቁጠባ መጠቀም አስፈላጊ ነው።

NV.

NW. ቆሻሻን ወንዝ ውስጥ መጨመር ወንዝ ዳር መጸዳዳት

NX. ሥዕል 3.2 ዐ ውሃን የሚበክሉ ነገሮች

NY. የውሃ ንጹህናን ለመጠበቅ የሚከተሉትን ማድረግ አስፈላጊ ነው።

- ብስባሽንና የተለያዩ ቆሻሻዎችን ውሃ ውስጥ አለመጣል
- ከመኖሪያ ቤት፣ ከፋብሪካ፣ ከትምህርት ቤትና ከተለያዩ መሥሪያ ቤቶች የሚወጡትን ቆሻሻዎች ወደ ውሃ አለመጨመር
- ውሃን እፍልቶ መጠቀም
- ውሃን በንጹህ እቃ መቅዳትና መጠቀም።

NZ. ደን

OA. የደን ጥቅም

OB. ስለ ደን ጥቅም በቀበሌያችሁ ያለውን የግብርና ባለሙያ ጠይቃችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ ዘገባ በማቅረብ ተወያዩበት።

OC.

OD.

ሥዕል

3.21 ሰው

ሠራሽ ደን

OE.

OF.

OG.

OH.

OI.

OJ.

OK.

OL.

OM.

ON.

OO.

OP. ሥ

ዕል 3.22

የተፈጥሮ

ደን

OQ.

OR.

OS. የውይይት ጥያቄዎች

OT. ሰው ለምን ደን ይመነጥራል?

- ለእርሻ መሬት ማስፋፊያ
- ለተለያዩ ግንባታዎች የሚውል እንጨት ለማግኘት
- ለማገዶ
- ከተማን ለማስፋፋት
- ለመንገድ ሥራና የመሳሰሉት

OU.

OV.

OW.

- OX.
 - OY.
 - OZ.
 - PA.
 - PB.
 - PC.
 - PD.
 - PE.
 - PF.
 - PG.
 - PH.
 - PI.
 - PJ. ሥ
- ሐል 3.23

የተመንጠረ ደን

PK.

PL.

የደን እንክብካቤ

PM. ደንን አለመመንጠር፣ ዛፎችን በመትከልና ዛፎች የተቆረጡበት ቦታ ላይ መልሶ በማልማትና በመሳሰሉት ዘዴዎች ደንን መንከባከብ ይቻላል።

PN. ንጋጂነት 3.4

PO. በትምህርት ቤታችሁ ውስጥ ባዶ ቦታን በመፈለግ በክፍላችሁ ስም ችግኞችን በመትከል ተንከባከቡ።

PP.

የደን ጥቅም

- የእንስሳት ምግብና መጠለያ በመሆን
- የንፁህ አየር ምንጭ በመሆን
- ለቤት ቁሳቁሶችና ለቤት መሥሪያ
- ለመድኃኒት ቅመማ
- የቱረስት መስህብ በመሆን ገቢ ለማስገኘት
- ዝናብን ለመሳብና ለመሳሰሉት ይጠቅማል።

PQ.

PR.

አየር

PS.

የአየር ጥቅም

PT. የአየር ጥቅም ምን እንደሆነ ታውቃለችሁ? እንደኛ ክፍል የተማራችሁትን በማስታወስ ተወያዩበት።

PU.

PV. ተግባር **3.5**

PW. የአየርን ጥቅም ለመረዳት ለአጭር ጊዜ እፍና አፋንጫችሁን እፍኑ። ምን እንደተሰማችሁ ለጓደኞቻችሁ ተናገሩ። ሕይወት ያላቸው ነገሮች ለመኖር አየር ያስፈልጋቸዋል። አየር ለመተንፈስ የሚያገለግል ጋስ በውስጡ ይይዛል። አየር በተለያዩ ነገሮች ሊበከል ይችላል። ለምሳሌ፦

- ከአካባቢ በሚነሳ አቧራ
- ከቤት በሚወጣ ጢስ
- ከመኪናና ከፋብሪካ በሚወጣ ጢስ ይበከላል።

- PX.
- PY.
- PZ.
- QA.
- QB.
- QC.

QD.

QE.

QF.

QG. ሥዕል **3.24** ከቤት የሚወጣ ጢስ ሥዕል **3:25** ከመኪና የሚወጣ ጢስ

QQ.

QR. ሥዕል 3.26 ከፋብሪካ የሚወጣ ጢስ

QS. ንጥረ ነገሮች 3.5

QT. በመምህራኖች ለማካሄድ የሚያስፈልጉትን የተፈጥሮ ሀብቶችን ምረጡና ጉዳት አድርጉ። ለምሳሌ የተበከለ ውሃ፣ የተጨፈጨፈ ደን፣ በጎርፍ የተሸረሸረ መሬትና የመሳሰሉት። ይህ ጉዳት የደረሰበትን የተፈጥሮ ሀብት ከጎብኞች ጋር በኃላ በምን ምክንያት ጉዳት እንደደረሰበትና በምን ዘዴ እንደምንከባከብ በክፍላችሁ ውስጥ ተወያዩበት።

QU. መልመኛ 3.5

QV. ሀ. ትክክለኛውን መልስ ምረጥ/ጩ።

QW. 1. ለአየር መበከል ምክንያት የሚሆነው የቱ ነው?

QX. ሀ. የመኪና ጢስ ሐ. የፋብሪካ ጢስ

QY. ለ. የቤት ጢስ መ. ሁሉም መልስ ነው

QZ. 2. የደን ጥቅም ያልሆነው የቱ ነው?

RA. ሀ. ለቤት መሥሪያ ሐ. ለንፁህ አየር ምንጭነት

RB. ለ. ለእንስሳት መጠለያ መ. ለአየር መበከል ምክንያት መሆን

RC. 3. የአፈር መሸርሸርን ለመከላከል የሚጠቅመው ዘዴ የቱ ነው?

RD. ሀ. ችግኝ መትከል ሐ. አግድም ማረስ

RE. ለ. እርከን መሥራት መ. ሁሉም መልስ ናቸው

RF. 4. የውሃ ጥቅም ያልሆነው የቱ ነው?

RG. ሀ. አፈርን መሸርሸር ሐ. ንጽህናን ለመጠበቅ

RH. ለ. ምግብን ለማብሰል መ. ለመጠጥ

RI. 5. የውሃ መገኛ ያልሆነው የቱ ነው?

RJ. ሀ. ዝናብ ሐ. ንድጓድ

RK. ለ. ሐይቅ መ. መልሱ አልተሰጠም

6. የአፈር ጥቅም የሆነው የቱ ነው?

RL. ሀ. ለማዕድን መገኛ ሐ. ለነፍሳት መኖሪያ

RM. ለ. ለመኖሪያ ቤት መሥሪያ መ. ሁሉም መልስ ናቸው።

RN.

RO. ለ. ትክክለኛ መልስ ስጥ/ጩ።

1. የአፈር መሸርሸር ከምንከላከልበት ዘዴዎች ውስጥ ሦስቱን ጥቀስ/ሺ።
2. ደን ከሚሰጠው ጥቅሞች ውስጥ ሦስቱን ጥቀስ/ሺ።
3. ከአፈር ከሚሠሩ የቤት ቁሳቁሶች ውስጥ ሦስቱን ጥቀስ/ሺ።
4. ሰዎች ደን የሚመነጥሩበትን ሦስት ምክንያቶች ግለጽ/ጩ።

RP. 3.3 የአካባቢያችን እጽዋቶች

RQ. ተግባር 3.6

RR. በአካባቢያችሁ የሚገኙትን የተለያዩ እጽዋቶች በመሰብሰብ ወደ ክፍላችሁ አምጡ። የተሰበሰቡትን የእጽዋት አካላት አንድ በአንድ በመለየት አንዳችሁ ለአንዳችሁ አሳዩ።

RS. የእያንዳንዱ የእጽዋት አካል ተግባር ላይም ተወያዩበት።

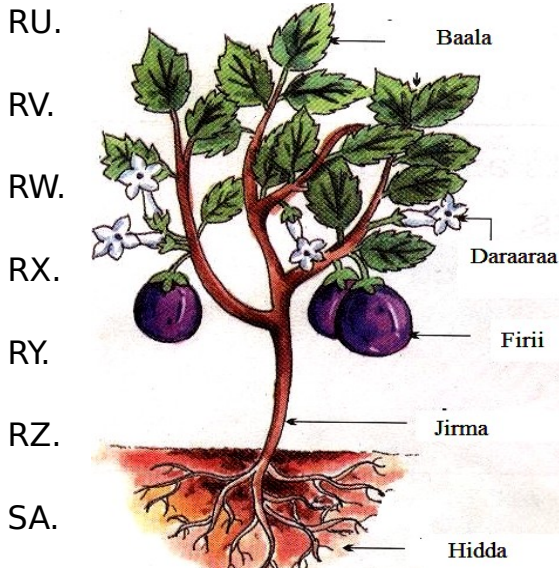
RT.

ቅጠል

አበባ

ፍሬ

ግንድ

SB.

SC. ሥዕል 3:27 የእጽዋት አካላት

SD.

SE. የእጽዋት አካላትና ተግባራቸው

SF. የእጽዋት አካላት ሥር፣ ግንድ፣ አበባና ቅጠል ናቸው።

SG. የእጽዋት አካላት ተግባር

SH. ሥር፡- ውሃንና ማዕድናትን ከአፈር ውስጥ መምጣትና እጽዋቱ ጠንክሮ እንዲቆም ጥንካሬ ይሰጠዋል።

SI. ግንድ፡ እጽዋቱ እንዲቆም፣ ምግብ፣ ውሃ እንዲሁም ማዕድናትን ከሥር ወደ ተለያዩ የእጽዋት አካላት ለማስተላለፍ ይረዳል።

SJ.

SK. ቅጠል፡ የእጽዋቱን ምግብ የሚያዘጋጅ አካል ነው።

SL. አበባ፡ በአበባ ለሚራቡ እጽዋቶች የመራቢያ አካል ነው። ለእንዳንድ ነፍሳት ደግሞ እንደ ምግብ ምንጭ ያገለግላል። ለምሳሌ፡- ንብና ቢራቢሮ። አበባ ለአካባቢ ውበትም ያገለግላል።

SM.

SN. ተግባር 3.7

SO. የተለያዩ አበባዎችን ወደ ክፍል በማምጣት ቀለማቸውንና ቅርፃቸውን ተመልከቱ። የተለያዩ እፅዋቶች የተለያዩ ቀለማት ያላቸው አበባ አላቸው። ለምሳሌ፡ ቀይ፣ ቢጫ፣ ነጭና የመሳሰሉት።

SP. ኘሮጄክት **3.6** ለእጽዋቶች እድገት ምን ምን እንደሚያስፈልጋቸው የቀበሌያችሁን የግብርና ባለሙያ በመጠየቅ ለክፍላችሁ ዘገባ በማድረግ ተወያዩበት።

SQ. መልመኛ **3.6**

SR. በ "ለ" ረድፍ የተዘረዘሩትን ከ"ሀ" ረድፍ ጋር ከተዘረዘሩት ጋር አዛምድ/ጁ።

SS. ሀ ለ

- ST. 1. ውሃንና ማዕድናትን ለመምጠጥ ይረዳል ሀ. ግንድ
- SU. 2. ለመራቢያ ይረዳል ለ. ሥር
- SV. 3. ምግብ ለማዘጋጀት ይረዳል ሐ. አበባ
- SW. 4. እጽዋትን ደግፎ ለማቆም ይረዳል መ. ቅጠል

SX.

SY. **3.4 የአካባቢያችን እንስሳት**

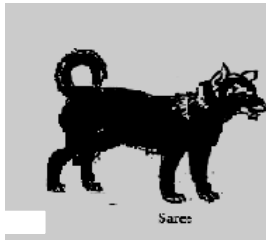
SZ. የውይይት ጥያቄ

- TA. በአካባቢያችሁ ከሚገኙ እንስሳት ውስጥ የምታውቋቸውን ዘርዝሩ።
- TB. በአካባቢያችሁ ያሉትን የግብርና ባለሙያ በመጠየቅ እንስሳትን በአኗኗር ሁኔታ በአመጋገብ፣ በእንቅስቃሴያቸው፣ በብዛታቸው፣ በመራቢያቸው፣ በአካል ሽፋናቸውና በመሳሰሉት ላይ ዘገባ በማዘጋጀት ከክፍላችሁ ተማሪዎች ጋር ተወያዩበት።
- TC. የእንስሳት አመዳደብ
- TD. ሀ. በመልመድ ባህሪያቸው
- TE. እንስሳት በመልመድ ባህሪያቸው በሁለት ይከፈላሉ።
እነርሱም የቤት እንስሳትና የዱር እንስሳት ናቸው።

- የቤት እንስሳት፣ የቤት እንስሳት ለማዳ ሆነው ከሰው ጋር የሚኖሩ ናቸው።

Gaala

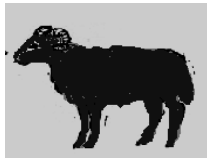
...

TG.

ውሻ

ግመል

TH.

TI.

TJ.

በግ

ላም

TK.

TL.

TM.

TN.

TO.

TP.

TQ.

TR.

TS.

TT.

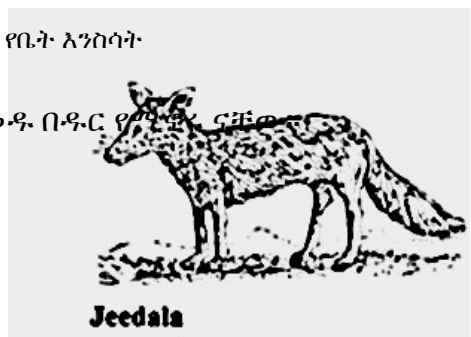
እህያ

ፈረስ

TU.

ሥዕል 3: 28 የእካባቢያችን የቤት እንስሳት

TV.የዱር እንስሳት፡ ከሰው ሳይላመዱ በዱር ይለዩ። ርዕይ

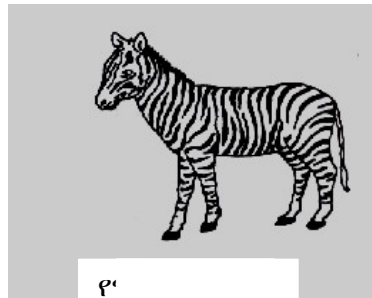
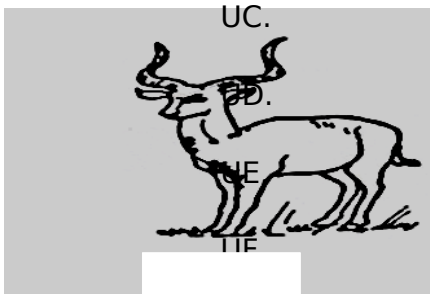

TW.
TX.
TY.
T
UA.

UB.

ገማራ

ቀበሮ

UG.

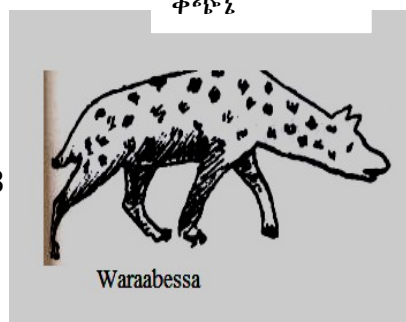
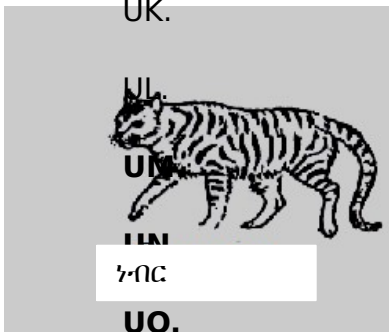
እጋዘን

UH.

UI.

UJ.

UK.

እንቦሃ

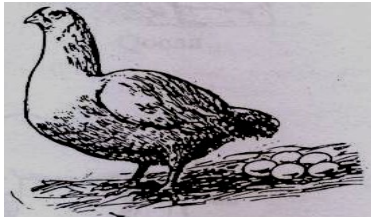
UV.

UW.

UX.

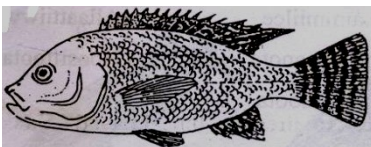
እነርሱም፡

- እንቁላል በመጣል የሚራራቡ

VC.

VD.

VF.

ግሃ

UR.

US.

UT

ጅብ

UU.

ሥዕል 3. 3 ዐ የዱር እንሰሳት

ለ. በአረባብ ሁኔታቸው

በአረባብ ሁኔታቸው እንስሳት በሁለት ይከፈላሉ።

UY.

UZ.

VA.

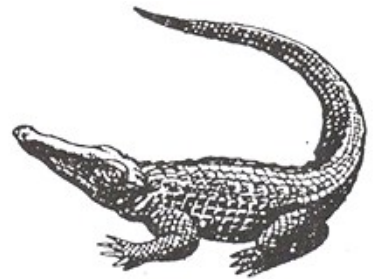
VB.

ዶሮ

እባብ

VE.

እዞ

VG. ሥዕል 3. 3 ዐ እንቁላል በመጣል የሚራራቡ

VH.

VI.

VJ.2. በመውለድ የሚራቡ እንስሳት

VK.

VL.

VM.

VN.

VO.

የሊሊት ወፍ

እይጥ

VQ.

ላም
sa'a

VR.

ውሻ

VS. ሥዕል 3 : 31 በመውለድ የሚራቡ እንስሳት

VT.

ሐ. በእንቅስቃሴያቸው

VU.

እንደ እንቅስቃሴያቸው እንስሳት በሦስት ክፍሎች

ይመደባሉ።

VV.

VW.

VX.

1. በራራ እንስሳት

VY.

የሌሊት ወፍ

WA.

WB.

WC.

WD.

WE.

WF.

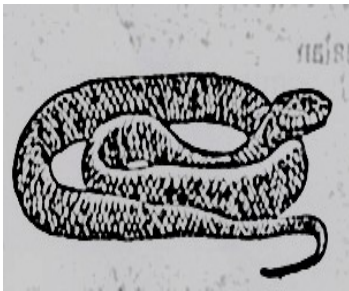

Simbira halkanii

ሥዕል 3 : 35 በራሪ እንስሳ

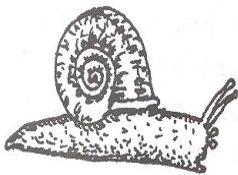
2. ተሳቢ እንስሳት

WG.

WL.

WM.

WQ.

WR.

WS.

WT.

WU.

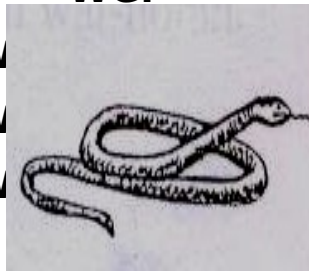
WV.

WW.

W

W

W

እባብ

ዘንዶ

እባብ

WN.

WO.

WP.

ቀንድ አውጣ

ሥዕል 3.34 ተሳቢ እንስሳት

WX.

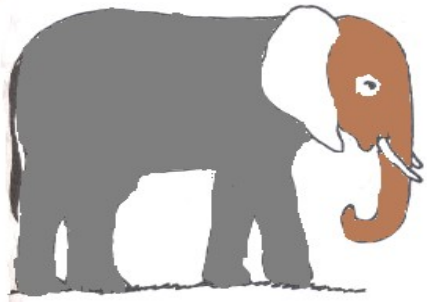
3. ተራማጅ እንስሳት

WY.

WZ.

- X
- X
- X
- XI

XE.

ሰጎን

ዝሆን

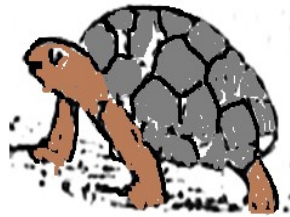

XF.

XG.

XH.

XI.

ዔሊ

XK.

XL.

XM.

XN.

ጉማራ

XX.

ሰው

XO.

ሥዕል 3:35 ተራማጅ እንስሳት

XP.

መ. በእመጋባባቸው

XQ.

እንስሳት በእመጋባባቸው በሦስት ይክፈላሉ።

እነርሱም፡

XR.

XS.

XT.

XU.

XV.

XW.

XX.

የሚመገቡ እንስሳት

YD.

YI.

YJ. የሚዳ አሀያ

YK.

YL.

YM.

YN.

YO.

YU.

YV. እንባ

1.

እፅዋትን

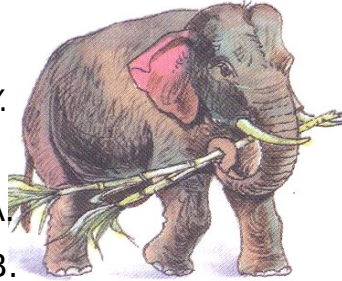
XY.

XZ.

YA.

YB.

YC.

ቀጭኔ

ዝሆን

VE

YH.

ጥንቸል

ድኩላ

ሥዕል 3.35 እፅዋትን የሚመገቡ እንስሳት

2.

ሥጋ በል

እንስሳት

YP.

YQ.

YR.

YS.

YT.

ነብር

YW.
 YX.
 YY.
 YZ.
 ZA.
 ZB.

ZG.

ZF.

ቀበሮ

ጅብ

ZH. ሥዕል 3.37 ሥጋ በል እንስሳት

ZI.

ZJ.3. እጽዋትና ሥጋ በል እንስሳት

ZK.

ጥያቄ፡ በእካባቢያችሁ ስላሉት እጽዋትና ሥጋ በል

እንስሳት

ZL.

እ

ርስ

በርሳችሁ

ተነጋገሩ።

ZM.

ZS.

ZN.

ZO.

ZP.

ZQ.

ZR.

እይጥ

ሰው

ZT. ሥዕል 3.38 እፅዋትና ሥጋ በል እንስሳት

ZU.

ሠ. በእኗኗራቸው

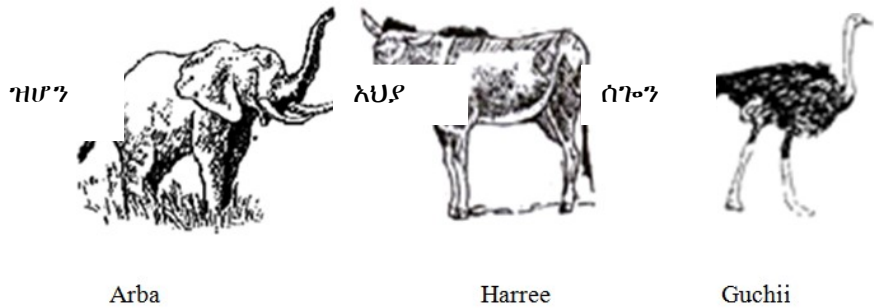
ZV.

እንስሳት በእኗኗራቸው በሦስት ይከፈላሉ። እነርሱም፡

ZW.

1. በመሬት ላይ የሚኖሩ እንስሳት

ZX.

ZY. ሥዕል 3.38 በመሬት ላይ የሚኖሩ እንስሳት

ZZ.

AAA.

AAB.

2. በውሃ ውስጥ የሚኖሩ እንስሳት

AAC.

AAD.

AAE.

AAF.

AAG.

AAH.

AAI.

AAJ. ዓሃ

AAK.

ገማሬ

ሥዕል 3:39 በውሃ ውስጥ የሚኖሩ እንስሳት

7. በመሬት ላይና በውሃ ውስጥ የሚኖሩ እንስሳት

AAL.

AAL.

AAL.

AAL.

AAM.

AAN.

AAO.

ጉርጥ

እንቁራሪት

AAP.

ሥዕል 3: 41 በመሬት ላይና በውሃ ውስጥ የሚኖሩ እንስሳት

AAQ.

AAR.

AAS.

ረ. በአካል ሽፋናቸው

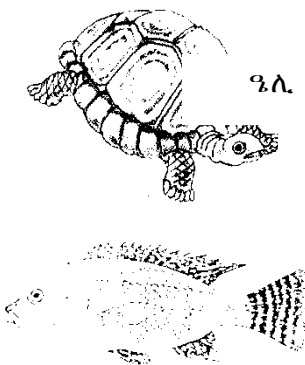
AAT.

እንስሳት በአካላቸው ሽፋን የተለያዩ ናቸው።

እነርሱም፡-

AAU.

1. ወፍራም ቆዳ ያላቸው እንስሳት

ዔሊ

ዓሃ

3A.

AAV.

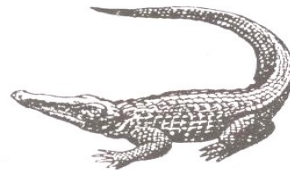
ዘንዶ

AAW.

AAX.

AAZ.

AAZ.

ዓሃ

እዞ

ሥዕል 3: 43 ወፍራም ቆዳ ያላቸው እንስሳት

ABB.

ለ. ፀጉር ያላቸው እንስሳት

ዝንጅር

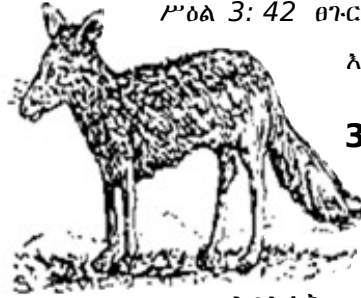
ቀበር

ABC.

ABD.

ሥዕል 3: 42 ፀጉር ያላቸው
እንስሳት

3. ክንፍ

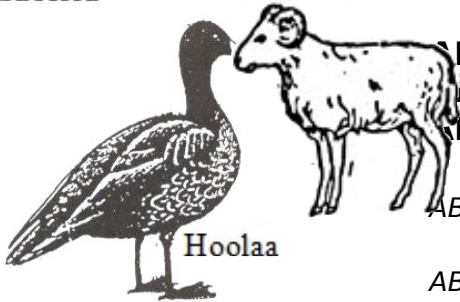
ያላቸው

እንስሳት

Jaldeessa

Jeedala

ABE.

Hoolaa

ABF.
ABG.
ABH.

ABJ.

ዝይ
ዳክዬ

ABK.

ሥዕል 3:45 ክንፍ ያላቸው እንስሳት

ABL.

ABM.

ከእንስሳት ውጤቶች የሚሰሩ መሣሪያዎች

ABS. ቦርሣ

ABN.

ABO.

ABP.

ABQ.

ABR.

ቀንጫ

ABX.

ስልቻ

ABT.

ABU.

ABV.

ABW.

ጫማ

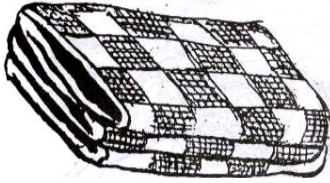
ABY.

ABZ.

ACA.

ACB.

ACC.

ACD.

ACE.

ACF.

ACG. የሌሊት ልብስ

ጃኬት

ACH. ሥዕል 3.44 ከእንስሳት ውጤቶች የሚሰሩ እቃዎች

ACI. የመወያያ ጥያቄ

ACJ. በአካባቢያችሁ ከእንስሳት ውጤት የሚሠሩ እቃዎችን ለመምህራችሁ ንገሩ።

ACK. የእርሻ እንስሳትን መንከባከብ

ACL. እንስሳት ለእርሻ ብዙ አገልግሎት ይሰጣሉ።

ACM. ጥያቄ፡ በአካባቢያችሁ ለእርሻ የሚያገለግሉ እንስሳትን ለመምህራችሁ ንገሩ። ለእርሻ እንስሳት ሊደረግላቸው የሚገባ እንክብካቤ ላይ በክፍል ውስጥ ተወያዩበት።

ACN.

ACO. ለእርሻ እንስሳት ሊደረግ የሚገባ እንክብካቤ

ACP. የእርሻ እንስሳት

1. በቂ መኖ ማግኘት አለባቸው። ለምሳሌ፡- ሣር፣ ቅጠል፣ ገለባ፣ የእህል ፋጉሎ፣ ጨውና የመሳሰሉት ናቸው።
2. ከዝናብ፣ ከፀሐይ፣ ከብርድና ጉዳት ሊያስከትሉባቸው ከሚችሉ እንስሳት ሊከልላቸው የሚችል መጠለያ ሊኖራቸው ይገባል።
3. ጤንነታቸው መጠበቅ አለበት። ጥሩ ጤንነት እንዲኖራቸው
 - መኖና ንፁህ ውሃ ማግኘት ይኖርባቸዋል።
 - የአካላቸው ንጹህና መጠበቅ አለበት
 - መጠለያቸው በየጊዜው መጽዳት አለበት

- ክትባት ማግኘት ይኖርባቸዋል። .
- የታመሙ እንስሳት በወቅቱ መታከም አለባቸው።

ACQ. የእርሻ እንስሳትን ለመንከባከብ የሚያስፈልጉ እቃዎች፡-

1. ገላቸውን ለማጽዳት የሚያገለግል ብሩሽ
2. ውሃ ለማጠጣት የሚያገለግል ገንዳ
3. መኖ ለመስጠት የሚያገለግል እቃ

ACR.

ACS. የመወያያ ጥያቄ

ACT. በአካባቢያችሁ የእንስሳትን ገላ ንጽህና ለመጠበቅ የሚያገለግሉ እቃዎች ምን ምን ናቸው; ውሃና መኖን ለእንስሳት ለመስጠት የሚያገለግሉ ምን ምን እንደሆኑና ከምን እንደተሠሩ ቤተሰቦቻችሁን በመጠየቅ ለክፍል አቅርቡ።

ACU.

ACV. መልመጃ 3.7

ACW. ሀ. ትክክለኛ መልስ የያዘውን ፊደል በመምረጥ መልስ/ሺ።

1. በመሬት ላይና በውሃ ውስጥ መኖር የሚችል እንስሳ የትኛው ነው?

ACX. ሀ. ግሃ ለ. እንቁራርት ሐ. ዔሊ መ. ቀበሮ

ACY. 2. እፅዋትና ሥጋ በል ከሆኑት እንስሳት ውስጥ የሚመደብ የቱ ነው?

ACZ. ሀ. ሰው ለ. ዝንጃሮ ሐ. አይጥ መ. ሁሉም መልስ ነው

ADA. 3. በመውለድ ከሚራቡት እንስሳት ውስጥ የሚመደብ የቱ ነው?

ADB. ሀ. የሌሊት ወፍ ለ. ዳክዬ ሐ. አዞ መ. ዘንዶ

ADC. 4. እንቁላል በመጣል ከሚራቡት እንስሳት ውስጥ የሚመደብ የቱ ነው?

ADD. ሀ. አዞ ለ. እባብ ሐ. ዶሮ መ. ሁሉም መልስ ነው

ADE. 5. ከበራሪ እንስሳት ውስጥ የሚመደብ የቱ ነው?

ADF. ሀ. ሰጐን ለ. ዳክዬ ሐ. ዔሊ መ. ዘንዶ

ADG. 6. ሥጋ በል እንስሳት ውስጥ የሚመደብ የቱ ነው?

ADH. ሀ. አንበሃ ለ. ነብር ሐ. ቀበሮ መ. ሁሉም መልስ ነው

ADI. 7. እፅዋት በል ብቻ የሆነ እንስሳ የቱ ነው?

ADJ. ሀ. ድኩላ ለ. ቀጭኔ ሐ. ጅብ መ. ሀ ና ለ

ADK. 8. የአካባቢያችን እንስሳት ጥቅም የሆነ የቱ ነው?

ADL. ሀ. የምግብ ምንጭ ሐ. ለቤት ቁሳቁስ መሥሪያ

ADM. ለ. ልብስ ለማምረት መ. ሁሉም መልስ ነው

ADN. ለ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ስጥ/ጩ።

1. በመኖሪያ ቦታቸው ላይ በመመርኮዝ የእንስሳትን እመዳደብ ዘርዘር/ሪ።
2. ለሚከተሉት ሁለት ሁለት ምሳሌዎች ስጥ/ጩ።

ADO. ሀ. ከሰው ጋር የሚኖሩ እንስሳት።

ADP. ለ. እንቁላል የሚጥሉ እንስሳት።

ADQ. ሐ. እፅዋትና ሥጋ በል እንስሳት።

ADR. መ. በመውለድ የሚራቡ እንስሳት።

ADS. ሠ. በራሪ እንስሳት።

ADT.

ADU.

ADV.

ADW.

ADX.

ADY.

ADZ.

AEA.

AEB.

AEC.

AED.

AEE.

AEF.

AEG.

AEH.

AEI. ምዕራፍ አራት

AEJ. የወረዳችን/ የከተማችን/ መስተዳድር

4.1 የወረዳችን/ የከተማችን/ መገኛ

AEK. የወረዳህ/ሽ /የከተማህ/ሽ/ መስተዳድር ስም ምን ይባላል?

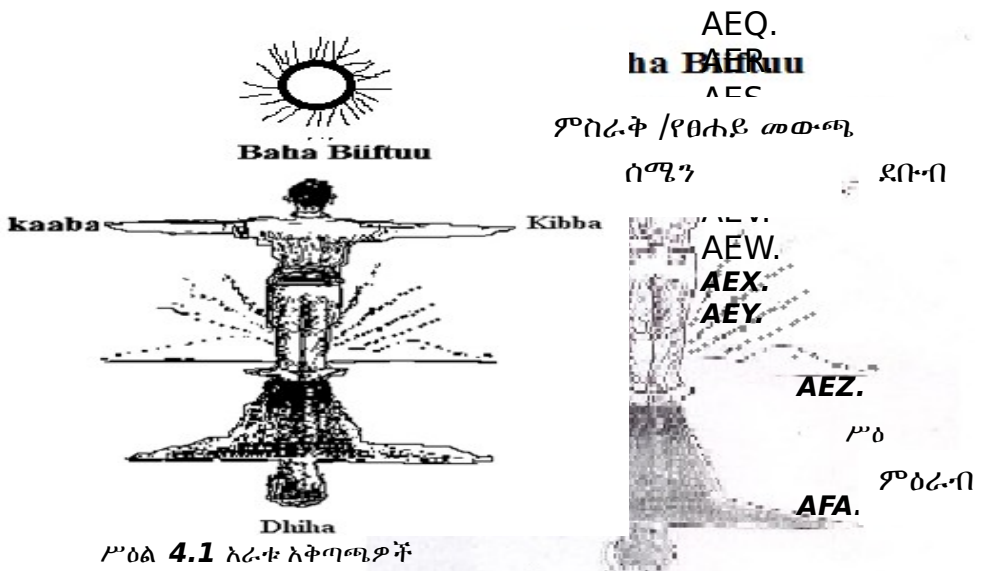
AEL. የወረዳህ/ሽ /የከተማህ/ሽ/ መስተዳድር በምን ዞን ውስጥ ይገኛል?

AEM. አራቱ ዋና ዋና አቅጣጫዎች

AEN. አቅጣጫ ምንድን ነው?

AEO. እንደ ቦታ ከሌላ ቦታ በየት በኩል እንደሚገኝ የሚታወቅበት ሁኔታ አቅጣጫ ይባላል።

AEP.

ሥዕል 4.1 አራቱ አቅጣጫዎች

AFB. እንደ ሰው ወደ ፀሐይ መውጫ ዞር ከቆመ

- የፀሐይ መውጫ ምሥራቅ
- ጀርባው/ዋ ደግሞ ምዕራብ
- ግራ እጁ/ዋ የሰሜን አቅጣጫና
- የቀኝ እጁ/ዋ ደግሞ የደቡብ አቅጣጫን ያመለክታል። ስለዚህ አራቱ ዋና ዋና አቅጣጫዎች ምሥራቅ፣ ምዕራብ፣ ሰሜንና ደቡብ ናቸው። ከዚህ በላይ የተጠቀሱትን አቅጣጫዎች በክፍል ውስጥ በመቆም ከጓደኞቻችሁ ጋር ተራ በተራ እንዳችሁ ለሌሎቻችሁ አሳይ።

AFC.

AFD. መልመጃ 4.1

AFE. ሀ. ከዚህ በታች ላሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ሰጥ/ጩ።

1. ትምህርት ቤትህ/ሽ ከመኖሪያ ቤትህ/ሽ በየትኛው አቅጣጫ እንደሚገኝ ቤተሰብህን/ሽን በመጠየቅ ለመምህርህ/ሽ ንገር/ሪ።
2. በትምህርት ቤትህ/ሽ ግቢ ውስጥ በተለያዩ አቅጣጫዎች የሚገኙትን ነገሮች በመለየት ለክፍል ጓደኞቻችሁ ንገሩ።
3. በአራቱም ዋና ዋና አቅጣጫዎች ወረዳችሁን የሚያዋስኑ ሌሎች ወረዳዎችን ወላጆችህን/ሽን በመጠየቅ ለክፍል ጓደኞችህ/ሽ ንገር/ሪ።
4. ትምህርት ቤትህን/ሽን የሚያገግሩብቱ ዋና ዋና /ታዋቂ/ ቦታዎችን ከአቅጣጫዎቻቸው ዘርዘር/ሪ።

AFF.

AFG. ለ. ከዚህ በታች ያሉትን ዐረፍተነገሮች ትክክል ከሆኑ "እውነት" ትክክል ካልሆኑ ደግሞ "ሀሰት" በማለት መልስ/ሺ።

1. አንድ ቦታ ከሌላ ቦታ በየት በኩል እንደሚገኝ የሚታወቅበት ሁኔታ አቅጣጫ ይባላል።
2. የአንድን ቦታ መገኛ የሚያሳዩ ዋና ዋና አቅጣጫዎች ሰሜንና ደቡብ ብቻ ናቸው።

AFH. ሐ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ምረጥ/ጩ።

1. የፀሐይ መውጫ በየትኛው አቅጣጫ ነው;

AFI. ሀ. ሰሜን ለ. ምሥራቅ ሐ. ምዕራብ መ. ደቡብ

2. ጧት ቆመን ፀሐይን ስንመለከት ጀርባችን የሚያመለክተው የትኛውን አቅጣጫ ነው?

AFJ. ሀ. ሰሜን ለ. ምሥራቅ ሐ. ምዕራብ መ. ደቡብ

AFK.

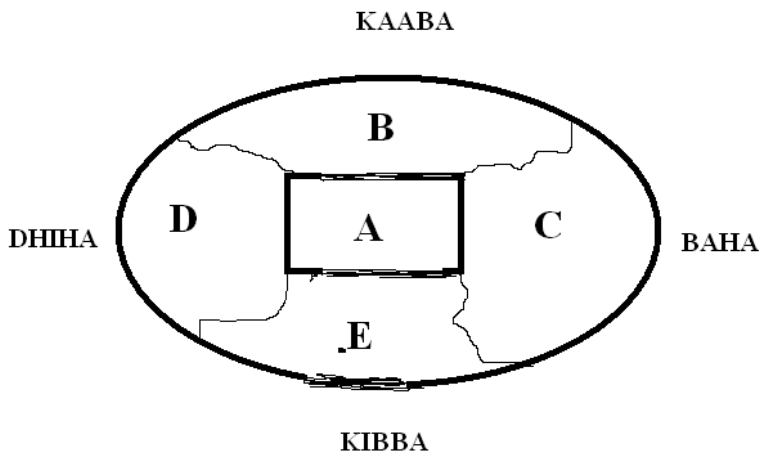
AFL. የወረዳችን /የከተማችን/ አንጻራዊ መገኛ

AFM. በአራቱ አቅጣጫ ወረዳችሁን የሚያዋስኑ ወረዳዎችን እርስ በርሳችሁ ተናገሩ። ለአንድ ቦታ ቅርብ ከሚገኙት ቦታዎች ጋር በማነጻጸር አቅጣጫንና የአንድን ቦታ መገኛ የመግለጽ ዘዴ እንጻራጸሚያዎችን ይባላል። የወረዳችሁን አንጻራዊ መገኛ ስትገልፁ በአራቱ አቅጣጫዎች ወረዳችሁን የሚያዋስኑትን ሌሎች ወረዳዎችን ለዩ። የከተማችሁን አንጻራዊ መገኛ ስትገልጹ በአራቱ አቅጣጫ ከተማችሁን የሚያዋስኑትን ቀበሌዎች ለዩ።

AFN. የትምህርት ቤታችሁን መገኛ በንዕስ ስትገልፁ ትምህርት ቤታችሁን የሚያዋስኑ ቀበሌዎችንና ታዋቂ ቦታዎችን በአራቱም አቅጣጫ ለዩ።

AFO. ምሥራቅ

ምዕራብ

- AFP.
- AFQ.
- AFR.
- AFS.
- AFT.
- AFU.
- AFV.
- AFW.
- AFX.
- AFY.
- AFZ.
- AGA. ሥዕል 4.2
የእምስት ወረዳዎች
ሞዴል ካርታ
- AGB.

- AGC.
- AGD.
- AGE.

AGF. ተግባር 4.1

AGG. ሥዕል 4.2 ላይ በመመሠረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች መልስ ስጥ/ጩ

1. የ"ሀ" ወረዳ በሰሜን ከ----- ወረዳ ጋር ይዋሰናል።
2. የሀ ወረዳ በደቡብ ከ----- ወረዳ ጋር ይዋሰናል።
3. የሀ ወረዳ በምሥራቅ ከ----- ወረዳ ጋር ይዋሰናል።
4. የሀ ወረዳ በምዕራብ ከ----- ወረዳ ጋር ይዋሰናል።

AGH.

AGI. መልመጃ 4.2

AGJ. ሀ. ከዚህ በታች ያሉት ዐረፍተ ነገሮች ትክክል ከሆኑ እውነት ትክክል

AGK. ካልሆኑ ደግሞ ሀሰት በማለት መልስ/ሽ።

1. እንዳራዊ መገኛን ለመግለጽ በቅርበት የሚገኙ ቦታዎች እንጠቀማለን።
2. የትምህርት ቤታችን መገኛ በእንግራዊ መገኛ መግለጽ ይቻላል።
3. ወረዳችንን በእንግራዊ መገኛ መግለጽ አይቻልም።

AGL.

AGM. ለ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ምረጥ/ጩ።

AGN. 1. እንዳራዊ መገኛ ምንድን ነው;

AGO. ሀ. የመሬት አቀማመጥ.

AGP. ለ. የእንደ ቦታ መገኛ ከሌሎች ቦታዎች ጋር በማነጻጸር መግለጽ.

AGQ. ሐ. የእንደ ቦታ ርቀት

AGR. መ. የአንድ ቦታ ስፋት

AGS. 2. የወረዳ እንዳራዊ መገኛን ከምን ጋር እንዳጽረን እንገልጻለን?

AGT. ሀ. በአቅራቢያ ከሚገኙት ወረዳዎች ጋር።

AGU. ለ. በአቅራቢያ ከሚገኙት ቀበሌዎች ጋር።

AGV. ሐ. በአቅራቢያ ከሚገኙት ከተሞች ጋር።

AGW. መ. በአካባቢ ከሚገኙት ወንዞች ጋር።

AGX. ሐ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ስጥ/ጩ።

1. ትምህርት ቤትህን/ሽን የሚያዋስኑትን ቀበሌዎች ጥቀስ/ሺ።
2. ወረዳህን/ሽን የሚያዋስኑት የአቅራቢያ ወረዳዎችን ጥቀስ/ሺ።
3. ከተማህ/ሽን የሚያዋስኑ የቀበሌ መስተዳድርን ጸፍ/ፊ።

AGY.

AGZ. የወረዳችን /የከተማችን/ ታዋቂ ቦታዎች

AHA.

ኘሮጀክት 4.1

1. በወረዳችን /በከተማችን/ ውስጥ የሚገኙት ዋና ዋና ታዋቂ ቦታዎችን የአካባቢ ሽማግሌዎችን ቤተሰቦቻችሁን በመጠየቅ ስማቸውን ዘርዝሩ።
2. የወረዳችሁን /የከተማችሁን/ ታዋቂ ቦታዎችን በመገባባዣ የገብኝታችሁን ውጤት ከጓደኞቻችሁ ጋር በክፍል ውስጥ በቡድን ተወያዩበት።
3. ስለታዋቂ ቦታዎች መረጃ በመሰብሰብ አስፈላጊነቱ ላይ በፀሐፍ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አብራሩ።
4. የወረዳችሁን /የከተማችሁን/ የድሮ ታሪክ አዛውንቶችን በመጠየቅ ያገኛችሁትን መረጃ እያንዳንዳችሁ ለክፍል አንብቡ።

AHB.

AHC. የታዋቂ ቦታዎችን ታሪክ ለማወቅ አዛውንቶችና በመጽሐፍ መልክ የተቀመጡት ጽሑፎችና የመሳሰሉት እንደምንጭ ያገለግላሉ። የታዋቂ ቦታዎች መረጃ ከዚህ በታች ያሉትን ያቀፉ መሆን አለበት። እነርሱም፦

- የዚያ ታዋቂ ነገር መገኛ ቦታ
- ከዚያ ታዋቂ ቦታ ጋር የተያያዙ ድርጊቶች ለምሳሌ ጦርነት የተካሄደባቸው ወይም ድል የተገኙባቸው ቦታዎች
- የዚያ ታዋቂ ቦታ የተፈፀመ ድርጊት ዘመን
- የዚያ ታዋቂ ቦታ ድርጊት የተፈጸመበት ዘመን የነበረ አስተዳደርና የመሳሰሉት ናቸው።

- AHD.
- AHE.
- AHF.
- AHG.
- AHH.
- AHI.
- AHJ.
- AHK.

AHL.

AHM. መልመኛ 4.3

AHN. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ሰጥ/ጫ።

1. በወረዳችሁ /ከተማችሁ/ ውስጥ የሚገኙ ታዋቂ የታሪክ ቦታዎች ምን ምን ናቸው?
2. በወረዳችሁ /በከተማችሁ/ የሚገኙ ታዋቂ የታሪክ ቦታዎች ጥቅም ምን እንደሆነ እብራራ/ሪ።
3. ታዋቂና ታሪካዊ የሆኑ ቦታዎች ከትምህርት ቤታችሁ በምን አቅጣጫ እንደሚገኝ በክፍል ውስጥ ተነጋገሩ።
4. የአንድ አካባቢ ታሪክ በምንዘግብበት ጊዜ ምን ምን መረጃዎችን ማቀፍ አለበት?

4.2 የወረዳችን /የከተማችን/ የመሬት አቀማመጥ ሁኔታ

AHO. በቡድን በመሆን የመኖሪያ አካባቢዎቻችሁን የመሬት አቀማመጥ በመገጠማት የተገነዘባችሁትን ለክፍል ዘገባ በማቅረብ ተወያይበት።

AHP. ከመሬት ክፍታዎች የተነሳ በመሬት ገፅታ ላይ የሚታዩ ሁኔታዎች የመሬት አቀማመጥ ይባላል። የአንድ አካባቢ የመሬት አቀማመጥ ከፍተኛ፣ ዝቅተኛ፣ ሽለቋማና የመሳሰሉትን ይይዛል።

AHQ. የመሬት አቀማመጥ አይነቶች

AHR. የመሬት አቀማመጥ በሦስት ዋና ዋና ክፍሎች ይከፈላል።

AHS. እነርሱም፡

- ከፍተኛ ቦታ
- ዝቅተኛ ቦታ እና
- ሽለቋማ ቦታ ናቸው

AHT. ከፍተኛ ቦታ

AHU. ሥዕል 4.3 ከፍተኛ ቦታ.

AHV.
AHW.
AHX.

የከፍተኛ ቦታ አካባቢ የሚባሉት፣ ኮረብታዎች፣ ተራራ ፕላቶና የመሳሰሉት ናቸው።

AHY.

AHZ.

ኮረብታ፡ በአንድ አካባቢ ከፍታ ያለው የመሬት አቀማመጥ ነው።

AIA.

AIB.

AIC.

AID.

AIE.

AIF.

AII.
AIJ.

AIG.

AIH.

ሥዕል 4.4 ኮረብታ ፕላቶ፡ ከፍታ ያለውና

አናቱ እንደ ጠረጴዛ

ዝርግ የሆነ የመሬት

አቀማመጥ ነው።

AIK.

AIL.

AIM.

AIN.

AIO.

AIP.

AIQ.

AIR.

AIS.

AIT.

ሥዕል 4.5 ፕላቶ

AIU.

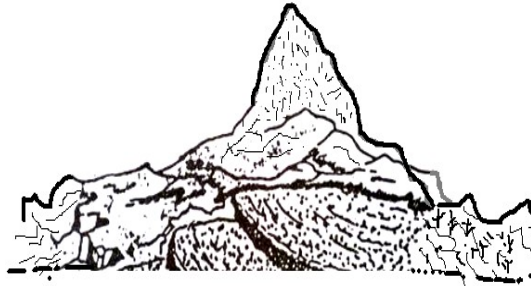
AIU.

ተራራ፡ ተራራ በአንድ አካባቢ ወደ ላይ በጣም ርዝመት ያለውና ከፍ ብለው የሚታዩ የመሬት አቀማመጥ ነው።

AIV.

AIW.
AIX.
AIY.

AIZ.
AJA.
AJB.

ሥዕል 4.6 ተራራ

AJC. ዝቅተኛ ቦታ፣ ዝቅተኛ ቦታ ማለት ትንሽ ከፍታ ባለው መሬት አካባቢ የሚገኝ
AJD. ዝቅተኛ ቦታ ማለት ነው።

AJE.
AJF.
AJG.
AJH.
AJI.
AJJ.
AJK.

AJL.

AJM. ሥዕል 4.7 ዝቅተኛ ቦታ
AJN.

AJO. ሸለቆ፣ ከባህር ጠለል ቦታቸው በጣም ዝቅ ብለው የሚገኝ የመሬት አቀማመጥ ነው።
AJP. ሸለቆ በሁለት ይከፈላል። እነርሱም፦

- የወንዝ ሸለቆዎችና
- ትልቁ ስምጥ ሸለቆ ናቸው።

AJQ.

AJR. ሥዕል 4.8 የወንዝ ሸለቆዎች

AJS. መልመጃ 4.4

AJT. ሀ. የሚከተሉት ዐረፍተ ነገሮች ትክክል የሆኑ "እውነት" ትክክል ካልሆኑ

AJU. ደግሞ "ሀሰት" በማለት መልስ/ሺ።

1. በመሬት አቀማመጥ አይነቶች መካከል የመሬት ከፍታ ልዩነት አለ።
2. ፕላቶ በከፍተኛ የመሬት አቀማመጥ አይነት ውስጥ ይገኛል።
3. ከፍተኛ ቦታ ኮረብታ ብቻ ያለው ነው።

AJV. ለ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ምረጥ/ጩ።

1. ከሚከተሉት የመሬት አቀማመጥ ውስጥ ከፍተኛ ቦታ ያለው የቱ ነው?

AJW. ሀ. ሸለቆ ለ. ኮረብታ ሐ. ዝቅተኛ ቦታ

2. እነስተኛ ከፍታ ያለው የመሬት አቀማመጥ የቱ ነው?

AJX. ሀ. ኮረብታ ለ. ፕላቶ ሐ. ዝቅተኛ ቦታ

3. እናቱ ሜዳማ/ዝርግ/ የሆነው የመሬት አቀማመጥ የቱ ነው?

AJY. ሀ. ፕላቶ ለ. ኮረብታ ሐ. ተራራ

AJZ.

AKA. ሐ. ባዶ ቦታ ሙሉ/ዩ።

1. ከአንድ አካባቢ ከፍ ብሎ የሚታይ የመሬት አቀማመጥ ይባላል።
2. በአንድ አካባቢ የመሬት አቀማመጥ ውስጥ በጣም ዝቅ ብሎ የሚገኝ መሬት ይባላል።

AKB. የመሬት አቀማመጥ በአካባቢ ህብረተሰብ ላይ የሚፈጥረው ተጽዕኖ

AKC. የውይይት ጥያቄ

AKD. በአካባቢያችሁ የመሬት አቀማመጥ በህብረተሰቡ ኑሮና ሥራ ላይ ያለውን

AKE. ተጽዕኖ የቀበሌያችሁን የግብርና ባለሙያ በመጠየቅ በክፍል ተወያዩበት።

AKF. ከፍታ በአካባቢ በህብረተሰብ ላይ ያለው ተጽዕኖ

AKG. ሠንጠረዥ 4.1 ከፍታ ያለው ተጽዕኖ

AKH. ሠንጠረዥ 4.1 ከፍታ ያላቸው መሬቶች ጥቅምና ጉዳት

AKI. ከፍታ ያለው የመሬት ጥቅም	AKJ. ከፍታ ያለው መሬት ጉዳት AKK.
<ul style="list-style-type: none"> • በቂ ዝናብና ሙቀት ስላለው ለእርሻ አመቺ ነው 	<ul style="list-style-type: none"> • ከፍታ ያላቸው ብዙ ኮረብቶች አሏቸው
<ul style="list-style-type: none"> • የወንዞች ተፈሰስ/ምንጭ ናቸው 	<ul style="list-style-type: none"> • ለእርሻ የሚሆን መሬት የላቸውም
<ul style="list-style-type: none"> • እጽዋት ስላላቸው ለቱሪዝም መስህብ ውበት አላቸው 	<ul style="list-style-type: none"> • ከፍታ ያለው ደጋማ መሬት በረዶና ቅዝቃዜ አላቸው
<ul style="list-style-type: none"> • ለእርሻ የሚሆን ለም አፈር አላቸው 	<ul style="list-style-type: none"> • ከፍታ ያለው መሬት ለአፈር መሽርሽር /መጠረግ የተጋለጠ ነው
<ul style="list-style-type: none"> • በክልሎች ወይም በአገራት መካከል እንደ ድንበር መገልግል የመሳሰሉ 	<ul style="list-style-type: none"> • ውጣ ውረድ ስለሚበዛበት ለመጓጓዣና ለግንኙነት አስቸጋር ነው

AKL. በአጠቃላይ ከፍታ ያላቸው መሬቶች በዝናብና ሙቀት ሁኔታ ላይ ከፍተኛ ተፅዕኖ አላቸው። የአካባቢ እየረገጠ ህብረቱ ደግሞ

- በሚመመረት የእህል ዓይነት
- በልብስ ዓይነትና
- በህብረተሰቡ የመኖሪያ ቤት ዓይነት ላይ ተፅዕኖ አለው።

AKM.

AKN. ዝቅተኛ /ረባዳ/ መሬት በህብረተሰቡ ላይ ያለው ተፅዕኖ

AKO. ሠንጠረዥ 4.2 የዝቅተኛ መሬት ጥቅምና ጉዳት

AKP. FF የዝቅተኛ መሬት ጥቅም	AKQ. የዝቅተኛ መሬት ጉዳት
AKR. ለቤት እንስሳት እርባታ አመቺ ነው። ለእርሻም አመቺ ነው።	AKS. እነስተኛ ዝናብና ክፍተኛ ሙቀት አለው። ስለዚህ እርሻን በስፋት ለማከናወን አመቺ አይደለም።
AKT. ለመስኖ እርሻ አመቺ ነው። AKU. ለሠፈራ አመቺ ነው።	AKV. ለዝናብ ውሃ ጎርፍ የተጋለጠ ነው።
AKW. ለመኪና መንገድ መሥሪያ። AKX. ለመሳሰሉት አመቺ ነው።	AKY. እንሰሳንና ሰውን የሚይዙ በሽታዎችና የመሳሰሉት መኖራቸው።

AKZ.

ALA. መልመኛ 4.5

ALB. ሀ. ከዚህ በታች ያሉት ዐረፍተ ነገሮች ትክክል ከሆኑ እውነት ትክክል ካልሆኑ ደግሞ ሀሰት በማለት መልስ/ሺ።

1. ኮራብታ መሬት ረባዳ መሬት የለውም።
2. የመሬት አቀማመጥ ሁኔታ በኅብረተሰብ ኑሮ ላይ ተፅዕኖ የለውም።
3. የመሬት አቀማመጥ በዝናብና በሙቀት ሁኔታ ላይ ተፅዕኖ አለው።

ALC. ለ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ስጥ/ጩ።

1. የክፍተኛ መሬት ተፅዕኖዎችን ሁለቱን ጥቀስ/ሺ።
2. ከዝቅተኛ መሬት ተፅዕኖዎች ውስጥ ሁለቱን ጥቀስ/ሺ።

ALD.

4.3 በወረዳችን /በከተማችን/ ውስጥ የሚገኙ

ALE. ተቋማት

ALF. ኘሮጄክት 4.2

1. በወረዳችሁ ውስጥ የሚገኙ ለአካባቢ ኅብረተሰብ የተለያዩ ጥቅሞችን የሚሠጡ ተቋማትን የሚያውቁ ሰዎችን በመጠየቅ የተቋማቱን ስሞች ዘርዝሩ።
2. በእነኚህ ተቋማት ላይ ተወያዩ።
3. ከላይ የዘረዘራችሁትን ተቋማት የመንግሥትና የግል በማለት ከለያችሁ በኋላ ተወያዩባቸው።

ALG.

ALH. ለኅብረተሰባችን የተለያዩ እገልግሎቶች የሚሠጡ ተቋማት በሦስት

ALI. ይከፈላሉ።

ALJ. እነርሱም።

- የመንግሥት ተቋማት
- መንግሥታዊ ያልሆኑ ተቋማትና
- የግል ተቋማት ናቸው።

ALK. የወረዳችን /የከተማችን/ የመንግሥት ተቋማት

ALL. የወረዳችን /የከተማችን/ አስተዳደር

ALM. በወረዳ /በከተማ/ መስተዳድር የሚከናወኑ ሥራዎች የሚከተሉት ናቸው። እነርሱም፡-

- ጽ/ቤቶችንና የተለያዩ ለኅብረተሰቡ የሚያገለግሉ ሌሎች ተቋማትን መምራት
- ኅብረተሰቡ እንደ ትምህርት፣ ጤና፣ መንጓዣ፣ ፋይናንስ የመሳሰሉ ማህበራዊ አገልግሎቶችን ማግኘቱን መከታተል
- ኅብረተሰቡን በማደራጀት የልማት ሥራዎች በትጋት እንዲከናወኑ አስፈላጊውን እገዛ መስጠት
- የኅብረተሰቡን ደህንነት መጠበቅና የመሳሰሉት ናቸው።

ALN. የወረዳ /የከተማ/ ፍርድ ቤት

ALO.
ALP.
ALQ.
ALR.
ALS.
ALT.

ALL
ALV

ALW.

ሥዕል 4.9 ዳኞች ለኅብረተሰቡ የፍትህ ውሳኔ ሲሰጡ የወረዳ /የከተማ/ መስተዳድር

ፍርድ ቤት እንደ ወንጀል የሠራ ወይም ሕግ

ALX. የተላለፈ ሰው /ተቋም/ ተከሶ ጉዳዩን መርምሮ ብዬን የሚሠጥ አካል ነው።

ALY. የወረዳ /የከተማ/ መስተዳድር የፖሊስ ጽ/ቤት

ALZ. ከወረዳ /ከተማ/ መስተዳድር ፖሊስ የሥራ ድርጅቶች ውስጥ ጥቂቶቹ

AMA. እንደሚከተሉት ይሆናል። እነርሱም፡

- ወንጀልን መከላከልና ሕግን ማስከበር
- ወንጀል ሠርቶ የተጠረጠረ /የተከሰሰውን/ ሰው መርምሮ ለችሎት ማቅረብ
- የኅብረተሰቡን ሰላምና መረጋጋት መጠበቅ

- ኅብረተሰቡን የትራፊክ ሕግ ማስተማርና ሕጉን እንዲያከብሩ ማድረግ የመሳሰሉት ናቸው።

AMB. የወረዳ/የከተማ/ መስተዳድር ትምህርት ቤቶች ጽ/ቤት

AMC. የወረዳ ወይም የከተማ መስተዳድር ትምህርት ቤቶች ጽ/ቤት የሚከተሉት ተግባራትን ያከናውናሉ። እነርሱም፡

- የትምህርት ቤቶችን ግንባታና የትምህርት ሥርጭትን መከታተልና ማስፈጸም
- የመምህራን ምደባና ዝውውር ማከናወን
- ለትምህርት ቤቶች መጽሐፍት ማሠራጨት
- የመማር ማስተማር ሂደቱን መከታተልና መቆጣጠር የመሳሰሉት ናቸው።

AMD.

AME. በወረዳ /በከተማ/ ማስተዳድር ውስጥ በሚገኙ ሌሎች መንግሥታዊ ተቋማትም ይኖራሉ። እነርሱም

- የጤና ጥበቃ ጽ/ቤት
- የገንዘብና ኢኮኖሚ ልማት ጽ/ቤት
- የሲቭል ሰርቪስና መልካም እስተዳደር ጽ/ቤት
- የወጣቶችና ስፖርት ጉዳይ ጽ/ቤት
- የሴቶችና ሕፃናት ጉዳይ
- የአነስተኛና ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ ጽ/ቤት

AMF.

AMG. በወረዳችን /በከተማችን/ መስተዳድር ውስጥ የሚገኙ መንግሥታዊ ያልሆኑ ተቋማት

AMH. መንግሥታዊ ያልሆኑ ተቋማት በትምህርት፣ በጤና፣ በንፁህ የመጠጥ ውሃ፣ በስነ ጾታና በሌሎችም ተግባራት ላይ በመሠማራት ኅብረተሰቡን ለመርዳት የሚንቀሳቀሱ ናቸው።

AMI.

AMJ. መንግሥታዊ ካልሆኑ ተቋማት ቀይ መስቀልና ቀይ ጨረቃን እንደምሳሌ መውሰድ እንችላለን።

AMK.

AML. ሥዕል 4.1 ዐ የቀይ መስቀልና ቀይ ጨረቃ ማህበር ለኅብረተሰቡ እርዳታ ሲያደርጉ

AMM. የግል ተቋማት

AMN. የግል ተቋማት በግለሰቦች በገጠ ፍላጎትና ወጪ ተቋቁመው በማምረት ተግባር ወይም ለኅብረተሰቡ የተለያዩ እገልግሎት ሰጪ ተግባራት ላይ የተሠማሩ ናቸው። ለምሳሌ፡

- የግል ትምህርት ቤቶች
- የግል ሆቴሎች
- የግል የመጓጓዣና የትራንስፖርት ማህበራት
- የግል የተለያዩ የእቃ መሸጫ ሰቆች
- የግል የቡና፣ የአትክልትና የፍራፍሬ እርሻዎች
- የግል የሕንፃ ግንባታና የመንገድ ሥራ ተቋራጮች
- የግል ክሊኒኮችና ፋርማሲዎች
- የተለያዩ የግል የማምረቻ ፋብሪካዎችና የመሳሰሉት ናቸው።

AMO.

AMP. መልመኛ 4.6

AMQ. ሀ. ከዚህ በታች ያሉት ዐረፍ ተነገሮች ትክክል ከሆኑ "እውነት" ትክክል ካልሆኑ ደግሞ "ሀሰት" በማለት መልስ/ሺ።

1. ሁሉም ተቋማት ኅብረተሰቡን ያገለግላሉ።
2. ፍርድ ቤትና የፖሊስ ጽ/ቤት የሥራ ግንኙነት አሏቸው።

AMR.

AMS. ለ. ከዚህ በታች ላሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ምረጥ/ጩ።

1. ከሚከተሉት ውስጥ መንግሥታዊ ያልሆነ ተቋም የቱ ነው?
 - A. ሀ. የወረዳ ትምህርት ቤቶች ጽ/ቤት
 - B. ለ. የቀይ መስቀል ማህበር
 - C. ሐ. የፖሊስ ጽ/ቤት

2. በወንጀል የተጠረጠረውን ሰው ለሕግ የሚያቀርበው አካል የቱ ነው?

3. ሀ. ፍርድ ቤት ለ. ከሳሽ ሐ. የፖሊስ ጽ/ቤት

4. ሐ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ስጥ/ጩ።

1. ከግል ተቋማት ውስጥ ሦስቱን ጥቀስ/ሺ።
2. ከመንግሥታዊ ተቋማት ውስጥ አራቱን ጥቀስ/ሺ።
3. መንግሥታዊ ካልሆኑ ተቋማት ውስጥ ሁለቱን ጥቀስ/ሺ።

5. 4.4 የወረዳችን /የከተማችን/ መስተዳድር የኢኮኖሚ

6. እንቅስቃሴዎች

7. የሰው ልጅ ለመኖር የሚያስፈልጉትን እንደ ልብስ፣ ምግብ፣ መጠለያና የመሳሰሉትን ለማግኘት የሚደረጉ ተግባራት የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች ይባላሉ።

8.

9. ተግባር 4.2

10. በወረዳ /በከተማችሁ/ መስተዳድር ውስጥ የሚከናወኑ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ እይነቶችን በመዘርዘር ተወያዩበት።

11. ግብርና

12. ግብርና ምንድነው?

- 14.
- 14.
- 14.
- 14.
- 14.
- 14.
- 14.
- 14.

15.

16.

17.

18.

19. ሥዕል 4.11 እህል ማምረትና ከብት ማርባት

20.

21. ለእህል ምርትና ለከብት እርባታ የሚደረጉ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች ግብርና ይባላል።

22. ግብርና በሁለት መንገድ ይከናወናል። እነርሱም ባህላዊና ዘመናዊ የግብርና ዘዴዎች ናቸው።

23.

24.

25. የእርሻ መኪናዎች /ትራክተሮች/ እህልን የሚያጭድ ማሽን /ኮምባይነር/

26. ሥዕል 4.13 ዘመናዊ የግብርና ዘዴዎች

27. የግብርና ጥቅሞች

- ግብርና የምግብ ምንጭ ነው።
- ግብርና የኢንዱስትሪ ጥሬ እቃዎች ምንጭ ነው። ለምሳሌ ሽንኩራ እገዳ ጥጥና የሻይ ቅጠል የፋብሪካ ጥሬ እቃዎች ናቸው።
- ግብርና የውጭ ምንዛሪ ገቢ ምንጭ ነው። ለምሳሌ የኢትዮጵያ የገቢ ምንጭ ከቡና፣ ከቆዳና ከመሳሰሉት ይገኛል።
- ግብርና የአገራችን ሕዝቦች ቡብዛት የሚሳተፉበት ተግባር ነው።

28. ንግድ

29. ንግድ ምንድን ነው? ንግድ የእቃዎች ግብይት የሚከናወነበት የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ነው።

- 30.
- 31.
- 32.
- 33.
- 34.
- 35.

ሥዕል 4.14 የእቃዎች ግዥና ሽያጭ ሂደት /ገበያ/

38. እንድ ኅብረተሰብ ሁሉን ነገር እራሱ አምርቶ ፍላጎቱን ማሟላት አይችልም።

ስለዚህ ንግድ፡

- በእንድ አካባቢ የማይመረቱ/የማይገኙ/ ነገሮችን ከሌሎች አካባቢ በግዥና በሽያጭ ያስገኛል።
- አካባቢን ከአካባቢ ለማገናኘት እድል ይፈጥራል።
- ለሃሳብና ባህል ልውውጥ እድል ይፈጥራል።
- ለኅብረተሰቡ አባላት የሥራ እድል ይፈጥራል።
- ለከተማ እድገት እስተዋፅኦ ማበርከትና ለመሳሰሉት ይጠቅማል።

39. መጓጓዣ

40. መጓጓዣ ምንድነው?

41. የተለያዩ ዘዴዎችን በመጠቀም ከቦታ ቦታ ሰዎችንና እቃዎችን

ማንቀሳቀስ መጓጓዣ ይባላል።

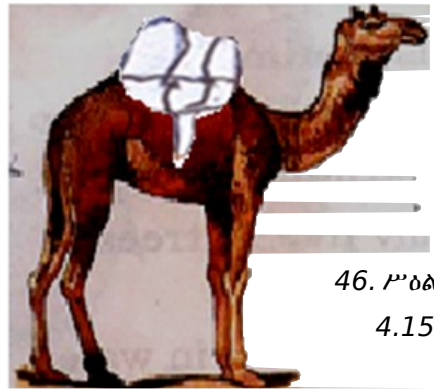
42. መጓጓዣ በሁለት ይካፈላል። እነርሱም፡-

- 1. ባህላዊ መጓጓዣና
- 2. ዘመናዊ መጓጓዣ ናቸው።

43. 1. ባህላዊ መጓጓዣዎች

44. ባህላዊ መጓጓዣዎች የቤት እንስሳት እንደ አህያ፣ ፈረስ፣ በቅሎና ግመል በመሳሰሉት

እቃና ሰዎችን ከእንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ ለማንቀሳቀስ ይረዳሉ።

46.

46. ሥዕል
4.15

ባህላዊ የመጓጓዣ ዘዴ

47. 2. ዘመናዊ መጓጓዣዎች፡

48. ዘመናዊ መጓጓዣዎች እንደ መኪና፣ ባቡር፣ መርከብና አውሮፕላን ሲሆኑ እቃዎችንና ሰዎችን ከቦታ ቦታ ለማንቀሳቀስ ይረዳሉ።

49.

50.

Xiyyaaraa

Baaburaa

51.

52.

53.

አውሮፕላን

ባቡር

54.

Konkolaataa

Doonii

55.

55.

55.

55.

55.

መኪና

መርከብ

56.

57.

58.

59. ሥዕል 4.16 ዘመናዊ የመጓጓዣ ዓይነቶች

60.

61. የመጓጓዣ ጥቅሞች

- እቃዎችን ከቦታ ቦታ ለማጓጓዝ ይጠቅማል።
- የተለያዩ አካባቢ ጎብረተኛቸውን ለማገናኘት ይጠቅማል።
- ለጎብረተኛቸው አባላት የሥራ እድል ለመፍጠር ይጠቅማል።

62.

63.

64.

65. ኢንዱስትሪ

66. ኢንዱስትሪ ምንድን ነው?

67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76. ሥዕል

4.17

ፋብሪካ

77. ጥሬ እቃዎችን ፋብሪካ ውስጥ በማስገባት ወደ እንደ ጠቃሚ ነገር የመቀየር ሂደት

የኢንዱስትሪ ተግባር ነው። ለምሳሌ፡

- የሸንኮራ አገዳ የስኳር ፋብሪካ ስኳር →
- ጥጥ → የልብስ ፋብሪካ ልብስ →

78.

79. የኢንዱስትሪ ጥቅሞች

- እቃዎችንና የተለያዩ መሣሪያዎችን ለጎብረተኛቸው ያመርታል።
80. ለምሳሌ፡ ሣሙና፣ ስኳር፣ ክብረት፣ ካልሲ፣ ጫማ የመሳሰሉትን።
- በግብርና ውጤቶች በመጠቀም የግብርና ምርታማነትን ይጨምራል።

- የማምረቻ መሣሪያዎችን እንደ ማጭድ፣ ምስማር፣ ሲሚንቶና ለተለያዩ ጥቅም

የሚውሉ ማሽኖችን ያመርታል።

- ለጎብረተሰብ አባላት የሥራ እድል መፍጠርና የመሳሰሉት ናቸው

81.

82. የእደ ጥበብና የጎጆ ኢንዱስትሪ

83. በአካባቢያችሁ የሚሠሩ የእደ ጥበብ ውጤቶች ምን ምን ናቸው?

84. በባህላዊ መንገድ እቃዎችን ሙያ ባላቸው ሰዎች ማምረት እደጥበብ ይባላል።

85.

86.

87.

88.

89.

92.

ሥዕል

4.18 የእደ ጥበብ ሥራዎች

93. ሠንጠረዥ 4.3 የእደጥበብ ሥራዎችና ምርቶቻቸው

1. የእደ ጥበብ	3. ለምርት	4. የሚመረቱ እቃዎች
2. ሥራ እይነቶች	የሚውሉ ጥሬ እቃዎች	
5. የሸክላ ሥራ	6. የሸክላ አፈር	7. እንስራ፣ ሲኒ፣ ድስት፣ ጀብና ምጣድ ወዘተ
8. የቆዳ ሥራ	9. የእንስሳት ቆዳ	10. ቁርበት ጠፍር፣ ቀበቶ፣ ስልቻ፣ ኮርቻ፣ የጠፍር አልጋ ወዘተ
11. የሽመና ሥራ	12. ጥጥ	13. የተለያዩ ልብሶች
14. ስፊት	15. ስንደዶ /ሰባዝ/	16. መደብ፣ እርብ፣ ሠፊድ፣ ቁና፣ ወንፊት ወዘተ
17. የእንጨት ሥራ	18. እንጨት	19. አልጋ፣ በትር፣ በር፣ ቤት፣ መቀመጫ፣ ጠረጴዛ ወዘተ
20. የብረታ ብረት	22. ብረት	23. ቢላ፣ መጥረቢያ፣ ማረሻ፣ ወገል ወዘተ
21. ሥራ		

94.

95. የእደጥበብ ሥራ ጥቅሞች

- ለሁብረተሰብ ኑሮ በጣም ጠቃሚ የሆኑ እቃዎችን ማምረት
- እቃዎችን በአነስተኛ ዋጋ ማቅረብ
- በአካባቢ በሚገኙ ጥሬ እቃዎች በመጠቀም ምርት መስጠት
- ለዘመናዊ ኢንዱስትሪ መስፋፋት መሠረት መሆንና የመሳሰሉት ናቸው።

96. መልመጃ 4.7

97. ሀ. የሚከተሉት ዐርፍተ ነገሮች ትክክል ከሆኑ "እውነት" ትክክል ካልሆኑ ደግሞ "ሐሰት" በማለት መልስ/ሺ።

1. ማንኛውም ኅብረተሰብ ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴ አለው።
2. ግብርናና ኢንዱስትሪ ግንኙነት የላቸውም።
3. አህያና በቅሎ ለመጓጓዣ አገለግሎት ይጠቅማሉ።
4. እብዛኛው የገጠር ነዋሪ ሕዝብ አርሶ አደር ነው።

98. ለ. ከሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ምረጥ/ጩ።

1. ግብርና ከሚከተሉት ውስጥ ለየትኛው ጥቅም ይውላል?
99. ሀ. ለምግብ ምንጭነት ሐ. ሀሉም መልስ ናቸው
100. ለ. ለገቢ ምንጭ
2. እቃዎች የሚገዙበትና የሚሸጡበት ቦታ ምን ይባላል?
101. ሀ. መሥሪያ ቤት ለ. ገበያ ሐ. ጤና ጣቢያ
3. ጥሬ እቃ የሆነው የቱ ነው;
102. ሀ. ጥጥ ለ. ስኳር ሐ. ክብሪት

- 103. 4. የመጓጓዣ ጥቅም የሆነው የቱ ነው?
- 104. ሀ. ኅብረተሰብን ከኅብረተሰብ ማገናኘት
- 105. ለ. እቃዎችን ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ ማጓጓዝ
- 106. ሐ. ሁሉም መልስ ናቸው።
- 107.
- 108. 5. ልብስን የሚያመርት የኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴ አይነት የቱ ነው?
- 109. ሀ. ኢንዱስትሪ ለ. ግብርና ሐ. ንግድ

110. ሐ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ስጥ/ጩ።

- 1. ከንግድ ጥቅሞች ውስጥ ሦስቱን ጥቀስ/ሺ።
- 2. ከአደግብ ጥቅሞች ውስጥ ሦስቱን ጥቀስ/ሺ።
- 3. የቤተሰቦችህ ሥራ በየትኛው የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ውስጥ እንደሚመደብ ገለጽ/ጩ።

111. የቴክኖሎጂ ውጤት መሣሪያዎችና ጥቅማቸው

112. በአካባቢያችሁ የሚገኙ የቴክኖሎጂ ውጤቶችን በመዘርዘር በቡድን በመወያየት እንደየ ጥቅማቸው መደቧቸው።

113.

114. ሬድዮ

115. ሬድዮ የአገር ውስጥና የውጭ መረጃዎችን በማሠራጨት ለኅብረተሰቡ አገለግሎት ይሠጣል።

- 116.
- 117.
- 118.
- 119.
- 120.
- 121.
- 122.

123. ሥዕል 4.19

ሬድዮ

124. ቴሌቪዥን

125. በቴሌቪዥንና

በሬድዮ መካከል ያለው ልዩነት

ምንድነው;

126. ቴሌቪዥን በድምፅና በምስል መረጃዎችን በማሠራጨት ለኅብረተሰቡ አገለግሎት ይሠጣል።

- 127.
- 128.
- 129.
- 130.

131.

ሬድዮ

132. 133.

134.

135. ሥዕል 4.2 ዐ ቲሊቪዥን
136.

137. የኤሌክትሪክ ምድጃ /ምጣድ/

138. የኤሌክትሪክ ምድጃ/ምጣድ/ ምግብ ለማብሰል የሚያገለግል መሣሪያ ነው።

139.

140.

141.

142.

143.

144.

145.

146.

147.

148.

149.

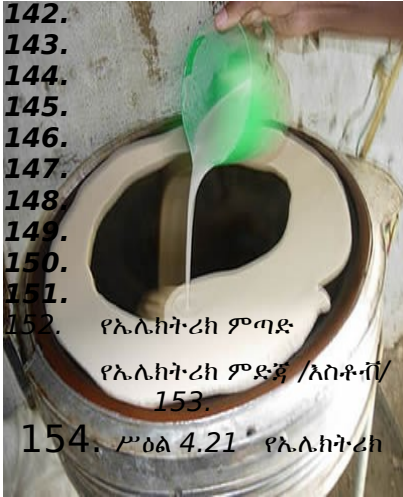
150.

151.

152. የኤሌክትሪክ ምጣድ

የኤሌክትሪክ ምድጃ /ለስቶቭ/
153.

154. ሥዕል 4.21 የኤሌክትሪክ

ምድጃ

ምጣድና

155. ጄኔሬተር

156. ጄኔሬተር በነዳጅ ኃይል በመንቀሳቀስ ኤሌክትሪክ የሚያመነጭ መሣሪያ ነው።

157.

158.

159.

160.

161.

162.

163.

164.

ሥዕል 4.22 ጄኔሬተር

165. ፍሪጅ /ማቀዝቀዣ/

166. ፍሪጅ ምንድነው?

167. ፍሪጅ የማቀዝቀዣ ማሽን ነው። በፍሪጅ ውስጥ እንደ ሥጋ፣ ወተት፣ እትክልት፣

ፍራፍሬና የመሳሰሉት ምግቦች ሳይበላሹ /መጥፎ ሽታ ሳያመጡ ለረጅም ጊዜ ይቆያሉ።

168.
169.

170.
171.
172.
173.
174.
175.

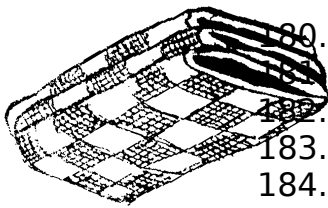
176.

177.

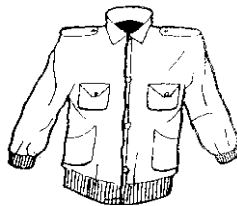
ሥዕል 4.23 ፍራጅ/ማቀዝቀዣ/

178. የኢ.ሌ.ክትራክ ካውያ

179. የኢ.ሌ.ክትራክ ካውያ ታጥቦ የደረቀ ልብስን ለመተኮስ ይጠቅማል።

180.
181.
182.
183.
184.
185.
186.
187.
188.

189.

190.

ሥዕል 4.24 የታጠባ ልብስን መተኮስ።

191. ስልክ

192. ስልክ ምን ዓይነት መሣሪያ ነው? ስልክ የመገናኛ መሣሪያ ነው።

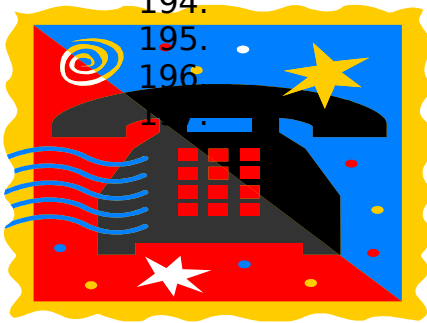
193. ሁለት የስልክ ዓይነቶች አሉ። አነርሱም

- ቋሚ የቤት /የመሥሪያ ቤት/ ስልክና
- ተንቀሳቃሽ ስልክ ናቸው።.

194.

195.

196.

198.

199.

200. ሥዕል 4..25 ቋሚ የቤት/የቤር ስልክ ሥዕል 4..25 ተንቀሳቃሽ ስልክ

201. የውይይት ጥያቄ

202. ተንቀሳቃሽ ስልክ/ሞባይል/ ምን ጥቅም እንዳለው ተወያዩበት

203.

204.

205.

206. መልመኛ **4.8**

207. ሀ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጥ/ጩ።

1. ከሚከተሉት ውስጥ ልዩ የሆነው የቱ ነው?

208. ሀ. የኢ.ሊ.ክትሪክ ምድኛ

209. ለ. ሬድዮ ሐ. ቴሌቪዥን

2. ምግብ ሳይበላሽ እና መጥፎ ሽታ ሳያመጣ ለረዥም ጊዜ የሚያቆይ መሣሪያ ምንድነው?

210. ሀ. ጀኔራተር

211. ለ. ፍረጅ /ማቀዘቀዣ/ ሐ. የኢ.ሊ.ክትሪክ ካውያ

3. የኢ.ሊ.ክትሪክ ጉልበት ለማመንጨት የሚያገለግለው መሣሪያ የቱ ነው?

212. ሀ. ተንቀሳቃሽ ስልክ /ሞባይል/

213. ለ. ሬድዮ ሐ. ጀኔራተር

214.

215.

216. ለወረዳችን /ለከተማችን/ ልማት የሥራ አስፈላጊነት

217. የውይይት ጥያቄ

• ሥራ ለምን ያስፈልጋል?

218. ሰዎች በተለያዩ ሥራ ላይ መሠማራታቸው ምን ጥቅም አለው? ለምሳሌ፡ የፖሊስ፣ የጤና የማስተማርና የመሳሰሉት

219. እያንዳንዳችሁ በምን ሥራ ላይ መሠማራት እንደምትፈልጉ በመጻፍ ሥራው ለቤተሠብ እና ለአካባቢያችሁ ማህበረሰብ ምን ያህል አስፈላጊ እንደሆነ ተወያዩበት። ሥራ የኑሮ መሠረት ነው። በተለያዩ ሥራ ላይ የተሠማሩ ሰዎች ለመኖር መሠረታዊ የሆኑ ነገሮች እንደ ምግብ፣ ልብስ እና መጠለያ ያገኛሉ።

220. የሰው ልጆችን ከሌሎች እንስሳት ልዩ ከሚያደረጉት ነገሮች ውስጥ አንዱ ሠርቶ በመኖሩ ነው።

221.

222. ሥዕል 4.26 በተለያዩ ሥራዎች ላይ መሳተፍ

223.

224. ማንኛውም ሰው ለኑሮ አስፈላጊ የሆኑ ነገሮችን ብቻውን በማምረት ማሟላት አይችልም። ስለሆነም የተለያዩ ስዎች በተለያዩ ሥራ ላይ በመሠማራት የድርሻቸውን መወጣት አለባቸው። ለወረዳችን /ለከተማችን/ ልማት ማንኛውም ሰው ባላው ሙያ እና ችሎታ ሥራ ላይ መሳተፍ በጣም አስፈላጊ ነው።

225.

226. ለአካባቢያችን ሕብረተሠብ ማንኛውም አይነት ሥራ ጥቅም አለው። ለምሳሌ እርሶ አደር ካላረሰ የምግብ እህል አይገኝም፣ የጤና ባለሙያ የጤና አገልግሎትን ካልሠጠ የታመመ ሰው ሕክምና አያገኝም።

227. በተመሳሳይ መልኩ መምህሩ ካለበት ለውቀት አይገኝም፤ ፖሊስ በጥበቃ ሥራ ላይ ካልተሠማራ የአካባቢ ሰላም /ደህንነት/ አይጠበቅም። ስለዚህ ማንኛውም ሥራ ለሕብረተሰባችን አስፈላጊ ስለሆነ መከበር አለበት።

228.

229.

230.

231.

232.

233.

234.

235. መልመኛ **4.9**

236. ሀ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ምረጥ/ጩ።

1. የአንድ ሕብረተሰብ ልማት የሚያደገው በምንድን ነው?

237. ሀ. በስራ ለ. በውይይት ብቻ ሐ. ወጪን በመቀነስ

238.

2. የሰው ልጅን ከሌሎች እንስሳት ልዩ የሚያደርገው ምንድነው?

239. ሀ. የሕዝብ ብዛት ሐ. አብሮ መኖሩ

240. ለ. በተለያዩ ስራ ላይ መሠማራቱ

3. ለሕብረተሰባችን የሚያስፈልግ የልማት ሥራ የቱ ነው;

241. ሀ. ንግድ ለ. ግብርና ሐ. ሁሉም መልስ

ነው።

242.

243.

244.

245.

246.

247.

248.

249.

250.

251.

252.

253.

254.

255.

256.

257.

258.

259.

260.

261.

262. የቃላት ትርጉም

263. መገኛ፡ አንድ በመሬት ላይ ያለ ወይም አንድ ነገር የሚገኝበት ቦታ

- 264. ኃይል፡ እንድን ነገር የመሥራት ችሎታ
- 265. ወረዳ፡ ብዙ ቀበሌዎች ያሉት የእንድ አገር ክፍል
- 266. ተፅዕኖ፡ በእንድ ነገር ላይ ጫና መፍጠር
- 267. ጎልማሳ፡ በአካል እና በአዕምሮ የጎለበተ ሰው
- 268. የእድሜ ክልል፡ በእንድ የእድሜ ወሰን ውስጥ የሚገኙ ወይም የሚቀራረቡ ሰዎች
- 269. ሰዎች
- 270. እቅድ፡ እንድን ነገር በቅደም ተከተል ለማከናወን የሚጠቅም ዘዴ /እንድን ተግባር ከግብ ለማድረስ የሚያስችል ዘዴ/
- 271. ልማት፡ የእድገት ደረጃ መሻሻል
- 272. የመብት ጥሰት፡ በሰው አካልና አእምሮ ላይ ጉዳት ማድረስ
- 273. መረጃ /ኘሮፋይል/፡ እንድን ነገር ከትንሽ ወደ ትልቅ በእንድ ላይ
- 274. በማካተት የሚያሳይ ምስል
- 275. ባሕላዊ ግብርና፡ በባሕላዊ መሣሪያና ዘዴ የሚከናወን ግብርና
- 276. ቁና፡ ባሕላዊ የመስፈሪያ እቃ.
- 277. ተፈጥሯዊ ክስተቶች፡ በተፈጥሮ በአካባቢያችን የሚከሰቱ ነገሮች
- 278. ቴክኖሎጂ፡ እንድን ነገር ለማከናወን የሚያግዝ እውቀት፣ ችሎታ፣ ልማድ፣
- 279. ሙያ አጣምሮ የያዘ ሣይንስ ነው።
- 280. የጎጆ ኢንዱስትሪ፡ የመኖሪያ አካባቢን ያማከለ በእጅ የሚሠራ የእድ ጥበብ ሥራ ነው።